

YOMIYEGELE SEWE

SEWE wi nawa senre

Yomiyegele sewe wi yen nagawa pa mba pi gbogolo pi yee na, ma pye yomiyegele naa nandalengele. Ki yomiyegele ke legere ta ma yiri wa wunlunana Salomo wi yeri (1-29), a kele ta ma yiri wa Aguri wi yeri (30), a kele ta ma yiri wa wunlunana Lemuweli wi yeri (31).

Ki yomiyegele ke yen naga nari we na yege nga na we daga mbaa we yinwege ki piin pilige nungba nungba pyew. Ki yomiyegele kele yen na para seye woolo pe yee sogowo kagala koro na, kele yen na para jawo kapyere na. Tangalom pi daga mbe pye yege nga na cenwe pi ni, ke legere yen na ko nari fun, konaa ma daga mboon yee yingiwε jen yege nga na ki ni. Senwee wi daga mboo yee go sogo yege nga na, ke yen na para ki wogo ki na, naa mbaa kagala kunni yee ni, naa mbaa fyonwo fenne pe jate konaa tagawa mba pi daga mbe pye wenne sogowo pi wogo ki na. Yomiyegele sewe wi yen naga nari fo senweele pe daga mbaa nga ki daga sanmbala pe ni ki jate, mbe pye mbe go sogo, mbaa kasinnye ki lagajaa, naa kaselege ki ni, konaa kajenme pi ni. Sewe wi lesaga ki yen naga nari we na yege nga na we daga mbege le mbaa jaa, fo:
Mbaa fye Yawe Yenyele li yege ko ki yen kajenme pi lesaga ye (Yomi 1.7).

Yomiyegele ke gboo yen senre kongolo shyenzhyen, ngele ke ma pye ma yala. Mbe

ke kara go ni mbe ke jen ki yen ma tanla. Wagati wa ni, pe ma yomiyegele ke legere wa na para senre go ka na paa kajenme konaa tijinliwe fu wogo yen (9.1-18), naa katiyongolo ngele ke ma pye jele jenne ni (31.1-31) konaa senre yinre ta yege ni.

Sewe wi yen ma koonlo yege nga na

Kajenme pi daga mbe lagaja 1-9

Wunlunana Salomo wi yomiyegele 10-29

Nana na paa pye na yinri Aguri wo naa

Lemuweli pe senyoro 30-31

Aguri wi yomiyegele 30.1-33

Lemuweli wi no wila wi yeri kagala ngele ni

31.1-31

KAJENME PI DAGA MBE LAGAJA

1-9

Sewe wi yonlogo go nga na

¹ Davidi wi pinambyo Salomo na wila pye Izirayeli tara ti wunlunana wi yomiyegele wele†.

² Ki yomiyegele ke go ko yen mbaa kajenme kaan senwee wi yeri, mbaa wi nari,

konaa mbaa tijinliwe senyoro ti koro jenni;

³ mbaa wi nari wila tanri tijinliwe ni,

mbe pye sinne, mbe pye mbe yala, mbaa tanri kaselege ki na;

⁴ mbe kambajenmbele pe kan pe jilige,

mbe jenme naa jatere pyelomo jembe kan lefonmbolo pe yeri.

† **1:1** 1.1: 1 Wunlu 5.9-14

- 5 Kajenɲe wi kaa ke nuru, wi ma ka taga wi
kajenme pi na;
lere ɲa wi yen ma jilige, ke ma yege sinme kan
wi yeri.
- 6 Ke ma ti senwee wi maa yomiyegele naa
nandalengele ke koro jenni,
mbaa kajenmbele pe senre to naa pe ɲgundo
senre ti koro jenni.
- 7 Mbaa fyɛ Yawe Yenɲele li yege ko ki yen
kajenme pi lesaga ye,
ɛɛn fo lembire ti maa tijinliwe naa nagawa senre
ti tifaga†.

*Piile pe daga mbaa pe sevenne
pe yerewe senre ti nuru*

- 8 Na pinambyɔ, toon to wi yerewe senre ti nuru,
maga ka si je ma no wi nagawa senre ti na;
- 9 katugu ti yen paa wunluwo njala gbogowo wolo
yen wa ma go ki na,
ma pye paa fereyaara yen wa ma yologo.
- 10 Na pinambyɔ, na kapere pyefenne pe kaa jaa
mboon fanla mboon pungo,
maga ka yere ki na.
- 11 Na paga ma pye mbe yo fo: «Shokari, we sa
lara we lere wa sige, woo gbo;
we sa mere jan, we to lere ɲa wi yen jeregisaga
fu wa na go fu.
- 12 We pe tongo weele mbe pe ko, paa yege nga
na kunwo ma kaa leele ko ma kari pe ni
kuulo tara,

† 1:7 1.7: Zhobu 28.28; Yuuro 111.10; Yomi 9.10

mbe pe kɔ mbe pe wɔ wa, paa yegɛ ɲga na pe
ma kaa gboo le fanga we;

¹³ kona, pa we yaa yarijendɛ ti cɛnɛ pyew ta ta,
mberi koli mbe we yinrɛ ti yinyin ti ni.

¹⁴ Mboro fun ma yaa ma tasaga ta wa ti ni we ni,
ki penjara ti yaa pye we ni fuun woro.»

¹⁵ Na pinambyɔ, maga kaa tanri ki leele cɛnɛ pe
ni,

ma jele li wɔ wa pe konɔ li ni pew;

¹⁶ katugu pe yɔngɔɔ kɛ wege kapege pyege ki na,
pɛ wege legbogo ki na.

¹⁷ Mbe mɛrɛ ti jan sannjɛɛ li na li yegɛ na,
ko mɛrɛ to jan wagafe.

¹⁸ Ɛɛn fɔ ki leele mbele pe yɛn na lara na leele
singi mbe gbo, poro yɛrɛ jate pe yaa pe
gbo;

mɛrɛ nda pe yɛn na jaan, ti yaa ka poro yɛrɛ jate
pe yigi.

¹⁹ Mbele fuun pe maa tɔnli pee jaa, pa pe wogo
ki yaa ka kɔ yɛɛn;

tɔnli pee wi ma kaa wi tafɔ wi gbo.

Kajɛnmɛ pi maa we yɛrɛgi

²⁰ Kajɛnmɛ pi yɛn na jɔrɔgi ɲgbanga wa ca nawa
kongolo ke ni,
pi magala li yɛn na yinrigi ɲgbanga wa katoro ti
ni.

²¹ Pi yɛn na jɔrɔgi ɲgbanga wa janwa lara ti na,
pi yɛn naga yuun leele pe kan wa ca ki mbogo
yeyɔnrɔ ti na fɔ†:

²² «Yoro kambajɛnmbɛɛ wele, kambajɛnmɛ pi
yaa ye ndanla fɔ sa gbɔn wagati wiwiin?

† **1:21** 1.21: Yomi 8.1-3

Yoro mbele ye maa tɛgɛ leele na, ye yaa la
yɔgɔri wa ki titegerɛ ti ni fɔ sa gbɔn wagati
wiwiin?

Yoro lembire re, kajenmɛ pi yaa ye mben fɔ sa
gbɔn wagati wiwiin?

²³ Ye sɔngɔrɔ ye pan yanla yerɛwɛ sɛnɔɔbanra
ti logo.

Ye wele, mi yaa na yinne li tirige ye na.

Mi yaa ti yanla sɛnrɛ ti jɛn.

²⁴ Ɛɛn fɔ kɪ kaa pye mɪ ye yeri, a yɛ je,
a mɪlan kɛɛ ki sanga ye kan, lere kpɛ sigi jate;

²⁵ kɪ kaa pye yɛ je na yerɛwɛ sɛnrɛ ti ni fuun ti
na,

yee si yenlɛ na korowo sɛnrɛ ti na;

²⁶ ki kala na mi fun, mi yaa kaa tɛgɛ ye na, na
jɔlɔgɔ ki ka ka to ye na sanga ɲa ni we,
mi yaa kaa ki la koo ye na, na fyɛrɛ gbɔrɔ ka ka
ye yigi sanga ɲa ni we.

²⁷ Na fyɛrɛ gbɔrɔ ka ye yigi paa tifeɔɔɔgbɔgɔ yɛn,
na jɔlɔgɔ ka to ye na paa tifeɔɔɔjolo yɛn,
na yesanga naa jatere piriwen ka ka to ye na,
pa mi yaa kaa ki la koo ye na fun.

²⁸ Kona pe yaa kanla yeri mbe pe saga, ɛɛn fɔ mi
se kaga shɔ;

pe yaa kaa na lagajaa, ɛɛn fɔ pe se kanla yan.

²⁹ Katugu pɛ je kajenmɛ pi na,
pee yenlɛ mbaa fyɛ Yawe Yɛnɲɛlɛ li yɛgɛ,

³⁰ katugu pee yenlɛ na yerɛwɛ sɛnrɛ ti ni fuun ti
na,

pànla korowo sɛnrɛ ti tifaga.

³¹ Ki kala na, pe yaa ka pe kapyere ti tɔnli wi ta;
pe yɛera yerɛwɛ sɛnrɛ ti tɔnli wo pe yaa ka li
mbe tin wi na,

³² katugu lembire ti ka punḡo le kajenme pi ni,
ki ma kaa ti gbo,
kambajenmbele pe jatere mbatawa pi ma kaa pe
tongɔ.

³³ Εν fɔ lere ηa kaa nuru na yeri, wi yaa pye
mbe cen yeyinḡe na pɔw;
wi yaa pye mbe cen pɔw, wi se fyε tipege kpε
yεγε.»

2

Kajenme pi ma lere sho kapege ki ni

¹ Na pinambyɔ, na maga yenle na senre ti na,
na maga na ḡgasegele ke yigi mbaa tanri ke na,

² na maga nunḡbolo jan mbaa kajenme senre ti
nuru,

na maga ma kotogo ki yaga kila jenme pi jaa,

³ na maga tijinliwe pi yeri pɔɔn saga,

na maga ma magala li yirige mbe kagala kɔrɔ
jenme pi lagaja pɔɔn saga,

⁴ na ma kaa pi lagajaa paa warifuwe yen,

na ma kaa pi lagajaa jenḡe paa yarijende nda ti
yen ma lara ti yen,

⁵ kona, mbaa fyε Yawe Yenḡele li yeḡe pa ma yaa
ki kɔrɔ jen,

konaa mbe Yenḡele li jen.

⁶ Katugu Yawe Yenḡele lo li maa kajenme pi kaan,
kajenme naa jenme pa pi maa taa na yinrigi wa
li yɔn senre ti ni.

⁷ Li ma showɔ kan lesinmbele pe yeri;

mbele pe tangalɔmɔ pi yen ma sin, li yen pe
tugurɔn sigeyaraga na pe go singi.

8 Mbele pe maa tanri kaselege konɔ li na, li maa wele pe na,
nali lesinmbele pe konɔ li kɔrɔsi.

9 Ki ka pye ma, pa ma yaa kasinŋge ki kɔrɔ jɛn,
naa ŋga kɪ yala ki ni,
naa kaselege konaa konɔgolo ŋgele ke ma lere wogo yɔn ke ni.

10 Kona, kajɛnmɛ pi yaa pan wa ma kotogo na,
jɛnmɛ pi yaa ma ndanla wa ma kotogo na.

11 Kagala ke cancan jatere pyelomɔ jɛmbɛ pi yaa
kɔɔn sho punŋguwɔ pi ni,
kagala kɔrɔ jɛnmɛ pi yaa loɔn go singi.

12 Pi yaa ma sho kombele li ni,
mbɔɔn sho sɛnpere yofɛnnɛ pe kɛɛ,

13 mbɔɔn sho mbele pe ma kaselege konɔ li wa
pe kɛɛ,
naa mbele pe maa tanri wa diwi konɔ li ni pe
kɛɛ.

14 Poro mbele pe maa kapege ki piin na yɔgɔri
wa ki ni,
na kajagara ti piin na nayinmɛ nii wa ti ni.

15 Ki leele wele, konɔgolo ŋgele ke ma lere punɔgo
koro pe ma lɛ,
pe maa tanri konɔgolo ŋgele na, ke yɛn ma koolo
koolo.

16 Ki ka pye ma, pa ma yaa ma yɛɛ sho nanjaa wi
kɛɛ,
ki jɛlɛ nambanŋa ŋa wi yɔn kɪ tanla wi kɛɛ.

17 Wo ŋa wɪ je wi sumborowo sanga pɔlɔ wi na,
ma fɛgɛ yɔn finliwɛ mba wɪla le wi Yɛnŋɛle li ni
pi na.

18 Wi go ki konɔ li yen na kee wa kunwɔ pi yeri;
konɔ na wì lɛ, li yen na kee wi ni wa kuulo tara.

19 Mbele fuun pe maa yiin wi kɔrɔɔ, wo wa kpɛ
na songɔrɔ mbe pan naa,
wo wa kpɛ se yinwege konɔ li ta naa.

20 Ki kala na, maa tanri wa lejembɛɛ pe kologo
ki ni,
ma koro wa lesinmbele pe konɔgolo ke ni.

21 Katugu lesinmbele poro pe yaa cɛn laga tara ti
ni,
mbele pe nawa pì filige pe na, poro pe yaa ka
koro wa ti ni.

22 Ɛɛn fɔ lepeeɛ pe yaa ka pe mbe wɔ laga tara
ti ni,
mbasinmbele pe yaa ka kɔ mbe wɔ laga ti ni.

3

Mbe kajɛnmɛ ta

konaa mbaa fyɛ Yɛnɛɛɛ li yɛgɛ

1 Na pinambyɔ, maga ka fɛgɛ na nagawa sɛnrɛ ti
na,
na ɲgasegele ke tɛgɛ wa ma kotogo na maa tanri
ke na;

2 katugu ki sɛnrɛ ti yaa yinwetɔnɔɔgɔ kan ma
yeri,
mbe ka taga ma yinwege piliye yi na, mbe
yɛyinɲgɛ kan ma yeri.

3 Maga ka ti kagbaraga pyege konaa mbe pye
tagawa ni tɔɔn la,
mari pye fereyaara wa ma yɔɔɔgɔ,
ma ti ti cɛnsaga ta wa ma kotogo na.

4 Kona, ma kala li yaa Yɛnɛɛɛ li ndanla mbe
sɛnweele pe ndanla,

pe yaa loon jate tijinliwe fo†.

⁵ Ma jigi wi taga Yawe Yenñele li na ma kotogo ki ni fuun ni,
maga ka kee kan ma yeera tijinliwe po na.

⁶ Ma li wogo ki tege wa ma jatere wi na ma kapyege ki ni fuun ni,
ki ka pye ma, li yaa ma kongolo ke yon yala ma kan.

⁷ Maga kaa ma yee jate kajenne,
een fo ta fye Yawe Yenñele li yege,
mooyee laga kapege pyege ki na†.

⁸ Ko ki yaa ma wire ti sagala,
mboon kajeere ti kan fannga ni.

⁹ Ta Yawe Yenñele li gbogo ma kee yaara ti ni,
maa li gbogo ma keere yarilire pyew ti kongbannda ti ni.

¹⁰ Pa kona ma bondoolo pe yaa yinyin yarilire ti ni fo mbaa wuun,
ma kopere ti yaa yinyin erezen pire tonmo pi ni fo mbaa wuun.

¹¹ Na pinambyo, maga ka Yawe Yenñele li korowo pi tifaga,

maga ka ti li yerewe senre ti pye tege ni ma yeri†;

¹² katugu na wi yen ma Yawe Yenñele li ndanla, li maa koro,

paa yege nga na pyo na wi yen maa to ndanla wi maa wi koro we†.

† **3:4** 3.4: Luki 2.52 † **3:7** 3.7: Oromu 12.16 † **3:11** 3.11: Zhoju 5.17 † **3:12** 3.11-12: Ebu 12.5-6; Naga 3.19

Kajenme pi tonli wi yen ma gbogɔ

13 Lere ɲa ka kajenme pi ta, ferewe yen wi woo, lere ɲa ka tijinliwe pi ta, ferewe yen wi woo!

14 Katugu pi tawa pi mbɔnrɔ ma we warifuwe tawa na,

tonli ɲa wi maa taa wa pi ni, wi we te na.

15 Kajenme pi sɔɲɲɔ kɪ ɲɔɲɔ ma we somu sɔɲɲɔɲɔ woo na;

yaraga ɲa fuun ma yege maa yinrigi ki na, ko ka kpe woro kayɔɲɔ ni mboo bɔ.

16 Yinwetɔnɔɲɔ maa taa wa pi kalige kee ki ni, yarijende naa gbogɔwo maa taa wa pi kameɲɲe kee ki ni.

17 Pi maa kee senwee wi ni koɲɔlo ɲgele ni, ke tangala yen ma tanla;

yeɲinɲɲe yen wa pi kombigile ke ni fuun ke ni.

18 Pi yen yinwege tige ma mbele kaa yigi pe kan, mbele kaa yigi mbe koro pi na, ferewe yen pe woo.

19 Yawe Yenɲele li tara ti nɔɲɔ ki tenge kajenme po fanɲa na;

tijinliwe po fanɲa na, li naayeri wi gbegele maa tege.

20 Li jenme po fanɲa na, tara ti nɔɲɔna tonmo were ti yengele;

po fanɲa na kambaara ti maa fɔɲɲɔ wuun.

Yenɲele lo

li maa kajenɲe wi go singi

21 Na pinambyɔ, tijinliwe po naa jatere pyelɔmo jembe pi yigi ma mara pi na,

maga ka ti pi lali ma ni.

22 Ti yaa yinwege kan ma yeri, mbe pye fereyaara wa ma yolɔɲɔ.

23 Pa kona ma yaa la tanri wa ma konɔ li ni
yeyinŋge na pɔw,
ma se kurugo yaraga ka kpe na.

24 Na maga sinle, ma se ka fye yaraga ka kpe na,
na maga sinle, ma yaa wonlo yinŋge.

25 Fyere kala koon fo, maga ka fye;
nakoma na lepeele paga yiri ma korogo, maga ka
fye;

26 katugu Yawe Yenŋele li yaa pye ma jigi
tagasaga,
mbaa ma tologo ki korosi kiga ka ye penɛ.

Ma lewee yenle

wi daga mboon ndanla

27 Na kaa pye lere wa daga ma kajenge pye wi
kan,

na ki fannga ka pye ma ni, maga pye wi kan,
maga ka je mbege kajenge ki pye wi kan.

28 Maga koon lewee yenle wi pye mbe yo fo:
«Kari ma songoro ma pan, goto mi yaa ki kan ma
yeri,»

mbe sigi ta yaraga yen ma yeri maa kan.

29 Maga ka kapege jate ma lewee yenle wi ni,
wo ŋa wi yen ma cen le ma tanla, maa jigi wi
taga ma na we.

30 Maga ka win lere ni go fu,
ŋa wii kapege kpe pye ma na.

31 Maga ka yege yirige lewelewe wa na,
maga kaa tanri wi tangalomɔ pa kpe na.

32 Katugu lepeele pe kala li yen ma tijanga Yawe
Yenŋele li yege na;

ɛɛn fo li ma weenre le lesinmbele poro ni.

33 Yawe Yenŋele li ma lepee wi go ki danŋa,

εεν ƒo li ma duwaw lesinne wi go ki na.

³⁴ Mbele pe maa tege li na, li maa tege pe na fun, εεν ƒo mbele pè pe yee tirige, li yen na yinne kaan pe yeri†.

³⁵ Kajenmbele pe yaa gbogwo ta korogo, εεν ƒo lembire to yaa fere gboro sho.

4

Pinambyo wi ma kajenne ta

wi to wi yeri

¹ Na pinambiile, yaa ye to wi nagawa senre ti nuru, ye nungbogolo jan yaa nuru, ye ta ye pye tijinliwe fenne;

² katugu mi yen na jenne jembe kaan ye yeri, ki kala na, yaga ka je na nagawa senre ti na.

³ Mi fun, mila pye pinambyo na to wi yeri, na kala laa na no wi ndanla paa pinungbanna yen.

⁴ Na to wila pye nala nari na yuun fo: «Na senre ti yigi mari tege wa ma kotogo na; ta tanri na ngasegele ke na, pa ma yaa yinwege ta.

⁵ Kajenne pi lagaja, ma tijinliwe pi lagaja, maga ka fege na yon senyoro ti na, maga si ka laga ti na.

⁶ Maga ka laga kajenne pi na, pa pi yaa la wele ma na;

pi yaga poon ndanla, pa pi yaa loon go singi.

⁷ Kajenne pi lesaga koyi nga fo ma bala ma kajenne pi lagaja;

ma yaritaga ki ni fuun ki ni, tijinliwe pi lagaja.

† 3:34 3.34: Zhaki 4.6; 1 Pye 5.5

8 Ta kajenme pi jate kagbogo yen, pa pi yaa ma mege ki yirige; na maga pi yigi keyen shyen, pa pi yaa gbogowo kan ma yeri.

9 Pi yaa pye paa fereyaraga tiyongo yen wa ma go ki na, mbe pye paa wunluwo njala gbogowo wolo yen wa ma go ki na.»

Kajenme pi yaa yinwetonlogo kan ma yeri mbaa ma korosi

10 Na pinambyo, nungbolo jan mala senre ti logo, pa ma yaa yinwetonlogo ta.

11 Mòò naga kajenme konò li ni, mòò yegé sin wa kasinngé konò li ni.

12 Na ma kaa tanri, yaraga ka soon yegé kon; na ma kaa fee, ma se kurugo mbe to.

13 Nagawa senre nda ti kan ma yeri, ti yigi jenge, maga ka ti ti sho ma yeri; mari yigi tiyongo, katugu ma yaa yinwege ta to fannga na.

14 Maga kaa tanri wa lepeepe pe konò li ni, maga ka kapere pyefenne pe tulugo ki le.

15 Ki konò li yan mali yaga wa, maga ka toro wa li ni;

ke ma lali li ni, maa kee ma konò.

16 Katugu ki leele paa ya wonlo na pe fa kapege pye,

wonlowo na pe yigi na pe fa tipege pye lere wa na;

17 katugu tipewe pyewe po pi yen pe yaakara re, lewelewe kapyere pyege ki maa yinrigi pe ni paa duven wogo yen.

- 18 Lesinmbele pe tangalomo pi yen paa lalaaga yanwa yen;
ki yanwa pi maa yinrigi na kee yegε fɔ mbe sa gbɔn yɔnlɔfugo na.
- 19 Lepeelee pe tangalomo pi yen paa diwi yen, yaraga n̄ga ki yaa pe kan pe kurugo pe to paa ki j̄en.

Ma tangalomo pi yaga pi koro jembe

- 20 Na pinambyɔ, tanla senre ti nuru j̄en̄ge, nun̄gbolo jan mala senyoro ti logo.
- 21 Maga ka ti ti f̄egε ma ni fyew, ti t̄egε wa ma nawa pi ni;
- 22 katugu mbele fuun pe ma yen̄le ti na, ti ma yinwege kan pe yeri, mbe n̄gbanwa kan pe yeri wa pe wire ti ni.
- 23 Jatere n̄a wa ma kotogo na, taa k̄ɔrɔsi ma w̄ε yaraga ki ni fuun ki na, katugu pa ma yinwege kagala ke maa yinrigi wa ma kotogo ki ni.
- 24 Ma yɔn ki yingiw̄ε j̄en yagbogowo senre ti ni, ma lefanlaga senre ti lali ma yɔn ki ni.
- 25 Ta wele wa ma ȳεε yegε, maa kee, ma yenḡele ke kan maa wele wa ma ȳεε yegε.
- 26 Konɔ na ma yaa le, li gbegele mali yɔn yala, pa kona ma kon̄golo ke ni fuun ke yaa pye mbe sin†.
- 27 Maga ka k̄ε mbe kari kalige na nakoma kamēn̄ge na, ma ȳεε laga lali kapege ki ni.

† 4:26 4.26: Ebu 12.13

5

*Mbaa ma yeε kɔrɔsi
jɛle kalikalifo wi ni*

¹ Na pinambyɔ, na kajenmε senrε ti logo,
ma nungbolo jan mala tijinliwε senrε ti logo;

² Jango ma jatere pyelɔmɔ jembe ta,
kajenmε senrε mbaa yinrigi wa ma yɔn.

³ Katugu jɛle kalikalifo wi yɔn senrε tì tanla ndεε
senrege yi;

ti ma wɔlɔgɔ paa sinmε fawoo yen.

⁴ Eεn fɔ wa kala li kɔsaga, ti ma sori paa
kurugbege yen,

wi yɔn senrε ti maa sugulo paa tokobi yɔn shyen
fɔ yen.

⁵ Wi tangalɔmɔ pi maa kee wa kunwɔ pi yeri,
wi yɔngɔlɔ ke ma sin na kee wi ni wa kuulo tara.

⁶ Konɔ na li maa yinwege kaan, wila lo le,
wi ma pungo wi konɔ li na, wila sigi jɛn.

⁷ Koni na pinambiile, yaa nuru na yeri,
yaga ka je na yɔn senrε ti na.

⁸ Ma konɔ li laga lali ki jɛle cɛnlε wi ni,
maga ka fulo wa wi go yeyɔngɔ ki tanla.

⁹ Jango maga kɔɔn gbɔgɔwɔ pi kan leele pele
yege yeri,

mbe ti nana yinriwε mbataa wa mbɔɔn yinwege
ki jɔgɔ ma yeri;

¹⁰ Jango cengele kele yege woolo ka ka pan mbe
tege nɔga mà te ki yarijendε ti koli mberi
ta;

ma tunngo ki tɔnli wi kari pele yege yinrε ni.

¹¹ Jango wa ma yinwege ki kɔsaga maga kaa jɛen,

na ma fannga kiga ka kɔ, a ma wire ti te ma na we.

12 Jango maga ka yo fɔ: «Ki pye mɛɛ, a mi si je nagawa sɛnrɛ ti na?

Ki pye mɛɛ, a yɛrɛwɛ sɛnrɛ ti silan mben?

13 Ki pye mɛɛ mii si yenlɛ mbanla nagafenne pe sɛnrɛ ti logo?

Mii si yenlɛ mbe nungbolo jan, mbanla karafenne pe nagawa sɛnrɛ ti logo?

14 Ki koro jenri anmɛ mi jɔgɔ ma kɔ ma wɔ wa pew,

wa na woolo pe gbogolomɔ woolo pe sɔgɔwɔ.»

Ma pye sinɲɛ ma jɔ wi ni

kɔnaa wɔɔn ndanla

15 Ma yɛɛra tɔnmɔ wege ta ko tɔnmɔ po woo, tɔnmɔ mba pila pulo na yinrigi wa ma kɔlɔ wi ni, maa po woo†.

16 Yinɲi na mɛɛ ma pulugo tɔnmɔ pi yaga, pila wuun funwa na jaga?

Yinɲi na mɛɛ ma lɔgɔ tɔnmɔ pi yaga pila fuun, mbaa kee wa katoro ti ni†?

17 Ki tɔnmɔ pi daga mbe pye mboro nungba woo, pii daga mbe pye leele pele yɛgɛ woo.

18 Yenɲɛlɛ sa duwaw ma pulugo ki na, jɛlɛ ɲa mà pɔri ma lefɔnrɔ sanga wi ni, ta yɔgɔri wi ni!

19 Wi yen ma yɔn paa lufanɔ yen, paa dagbɛ nɔ tiyɔɔn yen.

Wi tiyɔnwɔ pɔɔn yenlɛ tin fɔ sanga pyew,

† 5:15 5.15: Ki verise ɲa wi yen na para nanja naa wi japɔrɔwɔ poro sinlesaga wogo na. † 5:16 5.16: Ki verise ɲa wi yen naga nari ma yo lere ɲa wi pɔrɔgɔ pye, wii daga mbe kari jɛlɛ nakoma nanja wa yɛgɛ kɔrɔgɔ.

wi ndanlawa pi nayinme kan ma yeri fo sanga pyew.

²⁰ Na pinambyo, yingi na mee sa yege yirige jele kalikalifo wa na?

Yingi na mee sa jele wa yege yinngede yigi?

²¹ Katugu Yawe Yennele li yege yen senwee wi kongolo ke na,

li maa wi kongolo ke ni fuun ke yaan.

²² Lepee wi yera kajogoro ti maa yigi paa peneyen,

wi yera kapere ti ma pye mangala maa po.

²³ Wi yaa ku wi mbakorowo pi kala na, mbe ko mbe wo wa, naa wi yen lembige ma toro ki kala na.

6

Na maga yon folo kon mali ton

¹ Na pinambyo, na maga yere ma lewee yenle wa fogo kala ni, mbe yo ma yaa ki ton, na maga kee le lere wa yege kee, mbe yon kan wi yeri, mbe yere wi fogo kala li ni;

² na ma yon senre tiga ma yigi wa ki kala li ni, na ma senyoro tiga ma po;

³ na pinambyo, ma yaa ki pye yege nga na mboon yee wo wa ki kala li ni, koyi nga yeen:

Ki kaa pye mdo yee le ma lewee yenle wi kee mak,

kari wi korogo, ma soon yee tirige wi nogo, maa yenri ngbanga.

⁴ Maga kaga yaga wonlowo mboon yigi, maga kaga yaga wonlowo poon yengede ke ton, na ki kala li fa yege wo.

⁵ Ma yee sho wi yeri paa yee nga na lufaa ma
kaa wi yee sho koniyeen yeri we,
paa yee nga na sannjele ma fegele mali yee sho
li yigifo yeri we.

Ma yee yigi, maga ka pye tiyanḡa

⁶ Mboro tiyanḡa, kari ma sa mimbele pe wele;
ma pe tunmbyege ki wele, ma kajenme ta.

⁷ To woro pe go na,
tunḡo welefo woro pe go na, yeefo woro pe
yeri.

⁸ Een fo, pe ma pe yaakara ti wulo mari tege
kanga na;
pe ma pe yaakara ti gbogolo yarilire konsanga
ni.

⁹ Mboro tiyanḡa, ma yaa koro mbe sinle fo sa
gbon wagati wiwiin?
Ma yaa ka yen mbe yiri wa wonlowo pi na wagati
wiwiin?

¹⁰ Mbe wonlo jenri, mbe wonlo mbe tigi jenri,
mboon keyen yi migi yi yee ni, mbe sinle jenri.

¹¹ Maga koro ko na, fyonwo pi yaa ka pan mboon
fo paa yoo ma kaa lere fo we,
jologo ki yaa pan mboon fo paa malingboon
benḡanri pyefo ma kaa lere fo we†.

Lepee wi wogo ki se yon

¹² Lejaga ngbali, wo ḡa wi woro ma sin,
wi maa yanri na toro yagbogowo senre ti ni wa
wi yon.

¹³ Wi maa wi yengele ke gboonḡboon na senre
ta yuun,
na para tooo ni,

† 6:11 6.10-11: Yomi 24.33-34

na kacɛn wa piin wi yombɛgɛlɛ ke ni na sɛnrɛ ta
yuun.

14 Nambara wi yɛn wa wi kotogo na,
kapege pyewe po wi maa jate sanga pyew,
na leele pe pinri.

15 Ki kala na, jɔlɔgɔ ki yaa ka to wi na le yɔngɔlɔ
nungba ke ni;
wi yaa ka tɔngɔ mbe wɔ wa yɔnlɔ nungba, wɛrɛ
se ka pye ki na.

*Kagala kɔlɔshyɛn
ɲgele kee Yɛnɲɛlɛ li ndanla*

16 Kagala kɔgɔlɔni yɛn wa, ɲgele ke yɛn ma Yawe
Yɛnɲɛlɛ li mbɛn;
ke yɛrɛ mbe kɔlɔshyɛn bɔ, ɲgele ke yɛn ma
tijanga li yɛgɛ na:

17 Lere ɲa wi maa yɛgɛ tungu leele na, yɔn ɲga
ki maa finlɛlɛ,

ɲa wi ma lere ɲa wi yɛn jɛrɛgisaga fu wi gbo,
18 lere ɲa wi kotogo ki maa kapege gbɛgɛlɛ mbe
pye,

lere ɲa wi yɔnlɔ li wege kapege pyege ki punɲo
na,

19 sɛrɛfɔ yagboyoo ɲa wi maa yagbogolo finlɛlɛ,
konaa ɲa wi maa leele pinri pe yɛɛ ni.

Ma yɛɛ yigi kalikalawa pi ni

20 Na pinambyɔ, tɔɔn to wi yɛrɛwɛ sɛnrɛ ti nuru,
maga ka si je ma nɔ wi nagawa sɛnrɛ ti na.

21 Ki sɛnrɛ ti gbɛgele mari tɛgɛ wa ma kotogo na
sanga pyew,

mari pye fɛrɛyaara wa ma yɔlɔgɔ.

22 Na ma kaa tanri, ti yaa lɔɔn yɛgɛ sinni,
na maga sinlɛ, ti yaa lɔɔn go singi,

na maga yen mbe yiri, ti yaa la para ma ni.

23 Katugu ki yerewe senre ti yen paa fitanla yen, ki nagawa senre ti yen paa yanwa yen, yerewe mba pi maa taa wa ki korowo pi ni, pi yen yinwege konɔ.

24 To ti yaa ma sho jele kalikalifo wi yeri, mboon sho nambannjo yon tangafɔ wi yeri.

25 Maga ka yege yirige wi na wa ma kotogo na wi tiyonwo po kala na, maga ka ti wi la mboon ta wi welelɔmɔ po kala na.

26 Katugu nanjaa wi ma lere wi kee yaara ti li mberi ko pew, mboo yaga singbele nungba ni kee;

ɛen fo japɔrowɔ na wi yen nandaa, wo ma lere wi yinwege nga ki yen kagboɔ yon ma we yaraga ki ni fuun na ki le jologɔ.

27 Naga yen ma, lere mbe ya mbe kason le wa wi jufa wi ni, na wi yaripɔrɔ tii sogo le?

28 Naga yen ma, lere mbe ya tanga nanjanra na, na ti suu toorɔ ti sogo le?

29 Lere na wi ma fili wi lewee yenle wi jo wi ni, pa ki yen ma fun; lere o lere ka jiri wi lewee yenle wi jo wi na, wi se koro mbajolowɔ.

30 Yoo na fungo wi yigi, a wi saa yu ma ka fungo ki kala na, pe se ya mboo tifaga.

31 Konaa ki ni fuun, na paga wi yigi, yaraga nga wi yu, wi yaa ki yongo koloshyen sara, wi yaa wi go yaara ti ni fuun ti kan.

³² Lere ɲa ka wa yege jo ta, wi yen tijinliwe fu fo; lere ɲa wi maa ko piin, wo yen na wi yeɛ jogo.

³³ Ki lerefo gbɔnrɔ naa fere ti yen wi woro, ki fere ti se ko wi na fyew.

³⁴ Katugu yenjara ti ma japolɔ wi nangbanwa pi yirige fo ma toro; wi kaa jaa mboo kayanga ki wo pilige ɲga ni, wi se lere yinriwe ta.

³⁵ Ali maa kan yingi yarikanga ni, wi sege jate; ali ma yarikanra ti lege yege o yege, wi se yenle ti na.

7

*Jele keɛnre lifo wi ma lefoɲɔ
wi fanla mboo le kapege*

¹ Na pinambyɔ, na senre ti le, mala ɲgasegele ke tege wa ma kotogo na.

² Maa tanri na ɲgasegele ke na, pa ma yaa yinwege ta; maa na nagawa senre ti korɔsi jenge paa ma yenmbyɔ wi yen.

³ Mari le wa ma yombegede ke na paa vegenɛ yen, ma ti ti censaga ta wa ma kotogo na.

⁴ Maga yo kajenme pi kan fo ma yen na nɔsepyɔ sumboro, ma tijinliwe pi pye ma wɔnlɔɲɔ;

⁵ Janɔgo pila ma go singi nanjaa wi na, mbɔɔn sho nambannjo yɔn tangafɔ wi keɛ.

⁶ Pilige ka, mila pye wa na go ki fenɛtiri wi na, mila pye na wele wa fenɛtiri wi tugurɔn nda ti paragi paragi ti wegele ke ni.

7 A mì si lefɔnɔ wa yan wa lembire ti sɔgɔwɔ, ma lefɔnɔ tijinliwɛ fu fɔ wa yan wa lefɔnmbɔlɔ pe sɔgɔwɔ.

8 Wila pye na tooro wa ca nawa konɔ li ni, le ki jɛɛ cɛnlɛ wa laga tanla; a wì sigi jɛɛ wi go konɔ li ɛ na kee.

9 Kila pye yɔnlɔ tosaŋa wi ni, yɔnlɔkɔgɔ yɛgɛ ni; laga kila pye na woo makɔ, a diwi wila yiin.

10 Mbe ka wele, mɛɛ jɛɛ wa yan wi pan mboo fili; wila wi yɛɛ pɔ paa nanjaa yɛn, tijinliwɛ pee la pye wa wì kotogo na.

11 Wila pye wɛrɛwɛrɛfɔ naa fɛrɛmbandaa; wi nanjegele kaa kan wa wi go.

12 Sanni jɛnri wi ma pye wa ca nawa konɔgolo ke ni, sanni jɛnri mbe pye wa katoro ti ni; wi maa yeregi konɔgɛgɛ ke ni fuun ke na, na nambala pe singi.

13 A ki jɛɛ wì si yiri ma lefɔnɔ wi yigi, ma magala wi ni, mɛɛ ki yo wi kan wii fɛrɛ ta, ma yo fɔ:

14 «Mila daga mbe nayinmɛ saraga† wɔ mbanla yɔn fɔlɔ tɔn, m̀gi wɔ maga yɔn fɔlɔ li tɔn nala.

15 Ko kala na mì yiri ma pan mbɔɔn fili, mila pye naga jaa mbɔɔn yan, koɔŋa m̀ɔ yan.

16 M̀ yarisinlɛɛrɛ ti jan mala sinlɛsaga ki gbegele maga yɔn makɔ;

† **7:14** 7.14: Kila pye, pe ka nayinmɛ saraga yaayogo ki wɔ, pe maga kara ta sɔgɔ mbe ka. Jɛɛ wila yiri ma saa lefɔnɔ wi fili mboo yeri ko yaakara to na. Mbe sigi ta wila pye na finlɛɛ win (Levi 7.11-21).

mì Ezhipiti tara len jese yarisinlèere tiyonró ta jan wa ti na.

17 Mì nuwó taanyaara wo wa na sinlesaga ki na, nuwó taanyaara nda pe yinri miiri, naa allowesi konaa sinamomu.

18 Pan we sa ndanlawa kala li pye we tin li na, we yege kila kanngi fò sa gbón goto pinliwè ni, we we yèe la kò jenge wa ndanlawa pi ni.

19 Katugu na poló wi woro ca, wì kari ca na fò lege.

20 Wùu penjara botele li le mali yin penjara ni, wi se songoro mbe pan fò sa gbón yevonngo ki nandogomo.»

21 A ki jele wì si lefonho wi fanla, ma fannga ta wi na wi yon senre ti ni; a wì suu tile wi yon tangawa senre ti ni ma kari wi ni.

22 Le ki yongolo nungba ke ni, lefonho wì si yiri ma taga wi na, paa no yen na wi yen na kee wa yaayoro gbosaga, paa yarafò yen na pè pò na kee wi ni mbe saa gbón;

23 fò wanla la mbe ka pan luu sunndo wi sun mboo furu, paa sannjele yen na li gbinri ma saa ye mere ni, katugu wi sigi jen mbe yo fò wi go ki yaa kò wa ki ni.

24 Koni na pinambiile, yaa nuru na yeri, ye nungbolo jan yanla senre ti logo!

25 Maga ka ma jatere wi yaga woon tile mbe taga ki jele cenle na wa punjo na,

maga kaa tulugo ki le mboon yee punḡo.

²⁶ Katugu wì nambala legere jan ma pe gbo; mbele fuun wì si gbo, paa pye fanḡa ni fun.

²⁷ Wi go ko ki yen kuulo tara konḡ le, li ma tigi ma kari lere wi ni wa kunwo pi ca ki ni.

8

Kajenme pi yen na para we ni naa

¹ Kajenme po ma pi yen na leele pe yinri yeen? Tijinliwe pi magala lo ma li yen na yinrigi yeen?

² Pi yen ma yere wa tinndiye pe na, wa konḡ li yon na,

pi yen ma yere wa konḡolo ke filisara ti na.

³ Pi yen wa ca ki mbogo yeyonro ti tanla, wa ca ki yeyongḡ shon wi na;

pi yen wa yeyonro nda pe maa tooro na yiin wa ti ni ti tanla, na jorogi na yuun fo†:

⁴ «Yoro leele wele, yoro mi yen na jorogi na yinri; yoro senweele wele, yoro mi yen na para ye ni!

⁵ Yoro lembire re, yaa kagala korḡ jenme pi jaa. Yoro tijinliwe fu fenne wele, ye tijinliwe ta!

⁶ Yaa nuru, katugu kagala ngele ke yen kagbogo yon, mi yaa ke yo;

mi yaa na yon ki yenge mbe nagawa kan nga ki yen ma sin ki wogo na.

⁷ Katugu kaselege ko mi maa yuun wa na yon, een fo senpere to yen mala mben wa na yon.

⁸ Na yon senre ti ni fuun ti yen ma sin, yagbogolo nakoma nambara kpe woro wa na senre ti ni.

† 8:3 8.1-3: Yomi 1.20-21

9 Ti ti ni fuun ti yen ma filige tijinliwe fo wi kan, konaa ma sin kajenje wi kan.

10 Yanla nagawa senre ti le ye we penjara ti na, kajenme pi mbonro ye yeri mbe we te piiri wi na.

11 Katugu kajenme pi mbonro somu sonngbanga woo na,
yaraga nga fuun lere yegge maa yinrigi ki na, ko ka woro kayongo ni mboo bo.»

Kajenme pi yen na pi yee nari

12 Mi na kajenme we, mi naa tijinliwe pi ni, woro we yen ma cen ja,
jenme po naa jatere pyelomo jembe pi yen na yeri.

13 Yawe Yennele li yegge fyere ti yen lere na ni, kapege ki maa mben;
yee nagawa, naa yee gbogowo, naa tangalomo pee konaa yon nga ki maa finlele ti yen mala mben.

14 Yerewe po naa jatere jenne wi ni, ti yen na yeri;

muwi mi yen tijinliwe we, fannga ki yen na yeri.

15 Wunlumbolo pe maa pe wunluwo pi piin mi fannga na,
tara teepe pe maa kondengenlele sinngele teri mi fannga na.

16 Kundigile, naa legboolo konaa kiti konfenne pe ni fuun pe maa pe tegere ti piin mi fannga na.

17 Mi we, mi yen ma mbele ndanla pe yen mala ndanla,
mbele pe yen nala lagajaa poro mala yan.

18 Penjagboro tawa naa gbogowo pi maa taa mi yeri,
yarijende nda ti ma mo konaa ferewe pi maa taa mi yeri.

19 Tonli na wi ma ta na ni, wi mbonro te wi na,
ali te piiri wi na;
tonli na wi ma ta na ni, wi mbonro warifuwe wi ni fuun tiyoon wi na.

20 Mi yen na tanri konɔ na li sin li na,
mi yen na toro wa kaselege konɔ li ni.

21 Jango mbe yarijende wo mbele mi yen ma ndanla pe na,
mbe pe yarijende tegesara ti yinyin.

22 Yawe Yenhele lilan gbegele li tunmbyege ki lesanga wi ni,
li kee tunndo kongbannda ti yegɛ†.

23 Panla tege maga le wa fafafa;
maga le wa ki lesaga ki na, maga le wa tara ti dasanga wi yegɛ.

24 Mila pan maga ta tonngboɔ tijuguwo pi woro wa gben,
mila pan maga ta puluyo tonngboɔ pi woro wa gben.

25 Mila pan maga ta yanwira ti fa tege gben,
mila pan maga ta tinndiye pe fa tege gben;

26 ko la yala Yawe Yenhele li fa tara to naa yan nawa pi da,
li fa ali dunruya tambyo kongbanja wi da.

† 8:22 8.22: Naga 3.14

27 Sanga ɲa ni Yenɲele làa naayeri wi gbegele
maa tɛge wa wi yonlo, mɪla pye wa;
sanga ɲa ni làa tɔnɲgbɔɔ tijuguwo pi koŋgo ki
wɔ,

28 sanga ɲa ni làa kambaara ti tɛge wa naayeri,
sanga ɲa ni làa ti, a tɔnɲgbɔɔ tijuguwo pì janri
ma yiri fanɲga ni, mɪla pye wa.

29 Sanga ɲa ni làa kɔgɔje koŋgo ki wɔ,
janɲo wi tɔnmɔ piga ka toro wi koŋgo ki na,
sanga ɲa ni làa tara ti nɔgɔ ki tenge, mɪla pye
wa.

30 Mɪla pye le li tanla wa li tunɲgo ki ni.
Mɪla pye nali kandanlaga ki piin pilige pyew,
na yɔgɔri li yege sɔgɔwɔ sanga pyew.

31 Mɪla pye na yɔgɔri laga li tara ti na,
ma pye nayinmɛ ni senwee piile pe sɔgɔwɔ.

*Lere ɲa wi maa nuru kajenmɛ
pi yeri, fɛrɛwɛ yen wi woo*

32 Koni, na pinambiile, yaa nuru na yeri!
Mbele pe maa tanri na koŋgolo ke na, fɛrɛwɛ yen
pe woo!

33 Yanla nagawa senre ti logo, ye ta ye pye
kajenmbele,
yaga kari yigi sambalawa ni.

34 Lere ɲa wi maa nuru na yeri,
ɲa wi maa yeregi le na go yon ki na na nuru
pilige pyew,
ɲa wi maa na yeyɔngɔ ki kɔrɔsi,
fɛrɛwɛ yen ki fɔ wi woo!

35 Katugu lere ɲa ka mi ta ko fɔ wo yaa yinwege
ta;
ki fɔ wi kala li yaa Yawe Yenɲele li ndanla.

36 Eɛn fɔ lere ɲa ka wa mbe la na na, ko fɔ wo kapege pye wi yɛɛ na;
mbele fuun pànla panra, kunwɔ po pi yen ma poro ndanla.

9

Kajenme pi yen na leele pe yinri naa

¹ Kajenme pì tiyagala kɔlɔshyen tɛ,
ma go kan pi yɛɛ kan.

² Pì yaayoro kɔnlogi sɔgolo gbolo mege ni,
ma pi duven taan wi gbegɛɛ.
Pì pi lisaga ki gbegɛɛ ma kɔ.

³ Pì pi tunmbyeele jɛɛɛ pe tun ma yo pe saga yerege ɲga ki yari.
Pe yen wa ca ki tinndiye pe namunjɔ wi na, naga yari fɔ:

⁴ «Lere o lere wi yen kambajɛnɲɛ, wo mbe toro laga na yeri!»
Mbele tijinliwɛ woro pe ni, pi yen naga yuun pe kan fɔ:

⁵ «Ye pan yanla suro ti li,
yanla duven taan ɲa m̀ gbegɛɛ wi wɔ!

⁶ Ye kambajenme kagala ke yaga wa, pa ye yaa yinwege ta;
yaa tanri wa kagala kɔrɔ jenme kɔnɔ lo ni!»

Kajɛnɲɛ wo naa yɛɛ gbɔgɔwɔ fɔ wi ni pɛ jɛn ma wɔ pe yɛɛ ni yɛge ɲga na

⁷ Lere ɲa ka sɛnɲɔbanra yo yɛɛ gbɔgɔwɔ fɔ wi na mbe ta mboo le kɔnɔ, wi ma ti pe maa tifaga;

lere ɲa kaa lepee wi yeɛgi, wo ma kaa tɛgele ta.

⁸ Maga ka lere ɲa wi maa kala lakoo wi yeɛi,
nakoma wi yaa ma panra;
ɛɛn fɔ kajɛɲɛ wo yeɛi, pa ma yaa pye mboo
ndanla.

⁹ Ta kajɛɲɛ wi nari, pa ka yaa taga wi kajɛɲɛ
pi na;
lesɛɲɛ wi kara jɛɲɛ pi ni, pa wi yaa ka taga wi
jɛɲɛ pi na.

¹⁰ Mbaa fyɛ Yawe Yɛɲɛle li yege ko ki yɛn
kajɛɲɛ pi lesaga ye;
mbe Yɛɲɛle na kpoyi li jɛn ko ki yɛn tijinliwe
we[†].

¹¹ Ee, mi ɲa kajɛɲɛ we, mi yaa ka taga ma
yinwege piliye yi na;
ma yaa yinwetɔnlogɔ ta.

¹² Na maga pye kajɛɲɛ, mboro ma yaa ma
kajɛɲɛ tɔnli wi li ma ye;
na maga sila kala lakoo, mboro ma yaa ki go kala
li le ma ye.

*Leele mbele pee jilige,
kambajɛɲɛ pi yɛn na pe yinri*

¹³ Kambajɛɲɛ pi yɛn paa jɛle pyɛɲpyɛnfɔ yɛn,
ɲa wii kala jɛn;
ɲa wii kala la kpe kɔɔ jɛn.

¹⁴ Wi ma cɛn wa wi go yɔn ki na,
wi ma cɛn jɔngɔ na wa ca ki laga ɲga kɪ yaraga
ki go na,

¹⁵ mbaa jɔrɔgi la torofɛɲɛ pe yinri ɲgbanga,
poro mbele pe ma sin na kee pe konɔ li ni we.

[†] **9:10** 9.10: Yuuro 111.10; Yomi 1.7

16 Wi ma yo fɔ: «Lere o lere wi yen kambajenne,
wo mbe toro laga na yeri;»

tijinliwe woro mbele ni wi yen na pe piin fɔ:

17 «Tɔnmɔ mba mà yu ma wɔ, pi ma tanla fɔ
jɛŋgɛ,

yaakara nda mà lara ma ka, ti ma tanla fɔ
jɛŋgɛ†.»

18 Eɛn fɔ ki leele pe sigi jɛn mbe yo fɔ pa kunwɔ
pi yen wa ki laga ki ni,

fɔ leele mbele ki jɛlɛ wì yeri, pe yen na kee wa
kuulo tara ti gbunlundegɛ ki ni.

WUNLUNANJA SALOMɔ WI YOMIYEGELE

10

10-29

Wunlunanja Salomɔ

wila yomiyegɛle ŋgele wa

1 Wunlunanja Salomɔ wi yomiyegɛle.

Pinambyɔ kajenne wi maa to wi nawa pi yinŋgi,
ɛɛn fɔ pinambyɔ ŋa wi yen lembige wi maa no
wi nawa pi tanga wi na.

2 Yarijende nda tì ta nambara ni tila tɔnli kan lere
yeri;

ɛɛn fɔ mbe pye sinne ki ma lere sho kunwɔ pi
yeri.

† 9:17 9.17: Ki verise ŋa wi yen na para jɛle kala naa nambala
kala na li maa piin wa larawa, a Yenŋele sɛnre tì je li na ko sɛnre
na.

³ Yawe Yenḡele laa lesinḡe wi yaga funḡo mbe to wi na;
εεn fɔ ḡga lepeepe pe maa tilele na jaa, li maga laga lali pe ni.

⁴ Tiyarra ti maa paan fyɔnwɔ ni;
εεn fɔ keyen yan yi maa tunḡo piin jεḡḡe, yi ma lere pye yarijende legere tafɔ.

⁵ Lere ḡa wi maa yarilire ti kɔn yarilire kɔnsanga ni mari gbogolo, wo yen tijinliwe fɔ;
εεn fɔ ḡa wi ma sinle na wɔnlo yarilire kɔnsanga ni, wo maa fere waa lere na.

⁶ Duwaw ma tigi lesinḡe wi na;
εεn fɔ lewelewe kapyere to ti ma pye ma lara wa lepee wi yɔn sɛnre ti ni.

⁷ Mbe nawa to lesinḡe wi kala li na, ki ma pye duwaw ni leele pe yeri,
εεn fɔ pe ma feḡe lepee wo meḡe ko na pew.

⁸ Lere ḡa wi yen kajenḡe wa wi kotogo na, wi ma yenle ḡgasegele ke na;
εεn fɔ lere ḡa wi maa para faa, wi ma wi yeε jɔḡɔ.

⁹ Lere ḡa wi maa tanri kɔnɔ sinnε li na, wi maa tanri yeysinḡe na pɔw;
εεn fɔ lere ḡa wi maa tanri kɔḡolo ḡgele kɛ koolo ke na, wi kala li yaa ka yiri funwa na.

10 Lere ɲa wi maa yengele ke gbɔnɲɔn mbe
kaselege ki lara, wi ma jɔlɔɔ wa sanmbala
pe na;
ɛɛn fɔ lere ɲa wi maa para faa, wi ma wi yɛɛ
jɔɔ.

11 Lesinɲe wi yɔn sɛnɛ ti yɛn paa pulugo tɔnmɔ
yɛn, mba pi maa yinwege kaan;
ɛɛn fɔ lewɛlɛwɛ kapyere to ti ma pye ma lara wa
lepee wi yɔn sɛnɛ ti ni.

12 Lɛpanraga ki maa paan maara ni;
ɛɛn fɔ ndanlawa pi maa kajɔɔɔ ti ni fuun ti
kala yari†.

13 Kajɛnmɛ maa taa wa tijinliwɛ fɔ wi yɔn sɛnɛ
ti ni;
ɛɛn fɔ lere ɲa tijinliwɛ woro wi ni, sanwiga ki
ma pye wi pɔɔlɔ ke na mboo koro.

14 Kajɛnmbɛle pe maa jɛnmɛ pi taa na kee yɛɛ;
ɛɛn fɔ tijinliwɛ fu fɔ wi yɔn ko ki ma kaa wi jan
fyaw.

15 Penjagbɔɔ fɔ wi yarijɛndɛ ti maa wi go singi
paa malaga sigembogo yɛn;
ɛɛn fɔ fyɔnwɔ fɛnnɛ pe fyɔnwɔ po pi ma kaa pe
jan.

16 Lesinɲe wi tunɲgo sara wi maa kan yinwege
ni;

† 10:12 10.12: Zhaki 5.20; 1 Pye 4.8

εεν ƒo lepee wi tunngo tonli wi maa kan wi maa kapege piin.

17 Lere na wi maa nagawa senre ti nuru, wi ma pye wa yinwege konɔ li ni,
εεν ƒo lere na wi ma je yerewe senre ti na, wi maa yee pungo.

18 Lere na wi maa lewee yenle wi panra larawa, wi maa yagbogolo finlele,
lere na wi maa leele mege jogo na toro, wi yen lembige.

19 Lere na kaa para mbe sa toro, wi ma pungo fyaw;
εεν ƒo lere na wi maa yon ki yingiwe jen wo yen tijinliwe ƒo.

20 Lesinɛe wi yon senre ti yen paa warifuwe piiri yen;
εεν ƒo lepee wi jatere wi woro kagbogo yon.

21 Lesinɛe wi yon senre ti ma lelegere kala yon;
εεν ƒo tijinliwe fu fenne pe yaa ku pe tijinliwe lawa pi kala na.

22 Yawe Yenɛele li duwaw wo wi ma lere pye yarijende tafɔ,
lewee wi yera fannga ko se ya yaraga ka kpe taga wa.

23 Mbaa kapege ki piin ki yen paa jiiire pyewe yen lembige ki yeri;

εεν fɔ tijinliwε fɔ wi kandanlaga ko yen mbe yin
kajenmε ni.

24 Nga lepee wi maa fyε, ko ki maa ta;
nga lesinηε wi maa jaa, ko ki ma pye wi kan.

25 Na kangbanga ka pan sanga ηa ni, lepee wi
ma tɔngɔ ma wɔ wa;
εεν fɔ lesinηε wo ma koro wa wi yɔnlɔ li ni sanga
pyew.

26 Tɔndangara ti ma ηgangala ke tanga yege
ηga na,
wirige ki maa yaa wa yengele ke ni yege ηga na,
ki pyelɔmɔ nungba pi na, pa tiyanηa wi maa wi
tafɔ wi jɔlɔ ma fun.

27 Mbaa fyε Yawe Yenηele li yege, ki ma yin-
wetɔnlɔgɔ kan lere yeri,
εεν fɔ Yenηele li ma lepee wi yinwege ki were.

28 Lesinmbele pe jigi tagasaga ki ma pe kan
yɔgɔrimɔ ni;
εεν fɔ lepeele pe jigi wi ma kɔn pe na.

29 Mbaa tanri Yawe Yenηele li kɔnɔ li na, ki yen
paa malaga sigeca yen lere ηa wi nawa pi
yen ma filige wi kan;
εεν fɔ li ma mbele pe maa tipege piin pe tɔngɔ.

30 Lesinηε wo na fige mbe wɔ wa wi yɔnlɔ fyew;
εεν fɔ lepeele pe se koro mbe mɔ laga tara ti na.

³¹ Lesinɛ wi yɔn sɛnrɛ ti maa kajɛnmɛ kaan,
 ɛɛn fɔ yɔn ɲa ki maa finlɛlɛ, ki ɲgayinnɛ li daga
 mbe kɔn.

³² Lesinɛ wi yɔn ki ma sɛnyoro jɛn;
 ɛɛn fɔ lepeele wele, lefanlaga sɛnrɛ pe maa yuun.

11

¹ Culo ɲa wi yɛn ma gbɔn maa piri, wi kala li yɛn
 ma tijanga Yawe Yɛnɲɛlɛ li yɛgɛ na;
 ɛɛn fɔ puwakuru ɲa wi yala, wo yɛn mali ndanla.

² Mbaa ma yɛɛ nari ki maa lere tifaga,
 ɛɛn fɔ mbɔɔn yɛɛ go sogo ki maa kajɛnmɛ kaan.

³ Lesinmbele pe nawa mba pì filige pe na, pi maa
 pe yɛgɛ sinni;
 ɛɛn fɔ nambara fɛnnɛ pe kambasinnde ti yaa ka
 pe jɔgɔ.

⁴ Kiti kɔnpilige, yarijɛndɛ ti se yaraga ka yɔn;
 ɛɛn fɔ tangalɔmɔ sinmbe po pi ma lere shɔ
 kunwɔ pi yeri.

⁵ Lere ɲa wi nawa pì filige wi na wi kasinɲge ki
 maa le kɔnɔ jɛnɛ ni;
 ɛɛn fɔ lepee wi tipewe pi maa jan.

⁶ Lesinɛ wi kasinɲge ki maa shɔ kaɲgbanga ki
 ni;
 ɛɛn fɔ nambara fɛnnɛ pe yɛgɛmbatinwɛ pi ma
 pye paa pɛnɛ yɛn mbe pe yigi.

7 Na lepee wi ka ku, wi jigi tagasaga ki ma kɔ;
wila wi kɛɛ ki kan fannga nga na, ki ma kɔ ma
wo wa.

8 Lesinɲe wi ma sho jɔɔɔɔ ki kɛɛ;
ɛɛn fo lepee wo ma ye wa jɔɔɔɔ ki ni wi yɔnɔ.

9 Lere ɲa wii Yenɲele jɛn, wi maa jaa mboo lewee
yenle wi tɔngɔ wi yɔn sɛnre ti ni;
ɛɛn fo lesinmbele pe yaa sho jɛnme po fannga
na.

10 Na lesinmbele pe kala liga yɔn, ca woolo pe
maa nayinme nii;
ɛɛn fo lepee wi ka ku, pe maa yɔgɔri.

11 Lesinmbele pɛ duwaw ɲa ta wi fannga na, ca
ki mɛge ki ma yiri;
ɛɛn fo lepee pe yɔn sɛnre ti ma ca ki jɔgɔ.

12 Lere ɲa wi maa wi lewee yenle wi tifaga wi
yen tijinliwe fu fo;
ɛɛn fo lere ɲa wɪ jilige wo ma pyeri.

13 Lere ɲa wi maa leele sanga na toro, wi maa
leele pe ɲgundo kagala ke yinrigi funwa
na;
ɛɛn fo lere ɲa pɛ taga wi na, wo ma ke tɛge wa
wi nawa.

14 Na yege sinfo jɛnɲe woro cɛnle na go na, ki
cɛnle woolo pe ma to;
ɛɛn fo na yerifenne paga lɛge, ki ma pan cew
tawa ni.

15 Lere ɲa ka yɔn kan mbe yere wa fɔgɔ tɔnɲɔ
ni, wi yen na tege waa wi yee na;
ɛɛn fɔ lere ɲa si yenle mbe yɔn kan mbe yere wa
fɔgɔ tɔnɲɔ ni, wo yaa koro wi yee kan.

16 Jele ɲa wi nawa pi yen jembɛ, wo wi ma
gbɔgɔwɔ ta;
ɛɛn fɔ fanɲga fɔ, yarijendɛ legere wo ma ta ɛɛ.

17 Kagbaraga pyefɔ wi kagbaraga ki tɔnli wi ma
pye wi woo;
ɛɛn fɔ, lewelewe wi maa tipege piin wi yee na.

18 Lepee wi maa tɔnli lagajaa wi yee kan, ɲa wi
yen kayɔngɔ fu;
ɛɛn fɔ lere ɲa wi maa kasinɲge piin wo yaa tɔnli
jenɲɛ ta.

19 Mbaa tanri kasinɲge na, ki ma yinwege kan
lere yeri;
ɛɛn fɔ lere ɲa kaa yee kan kapege pyewe pi yeri,
wi ma kunwɔ ta.

20 Mbele pe nawa pi woro ma filige pe na, pe kala
li yen ma tijanga Yawe Yenɲele li yege na;
ɛɛn fɔ mbele pe tangalɔmɔ pi yen ma sin, pe kala
li yen mali ndanla.

21 Ki woro na lere kɔɔn shyen, lepee wi se ka koro
mbajɔlɔwɔ;
ɛɛn fɔ lesinmbele pe setirige piile pe yaa ka sho
jɔlɔgɔ ki keɛ.

22 Jele tiyoon tijinliwe fu fo
wi yen paa pe ma kaa te vegeŋe le cele numaga
na we.

23 Lesinmbele pe sonrimo pi pungo kala lo yen
kagbaraga;
ɛɛn fo lepee wi jigi wi yaa ka sa ko Yenŋele li
nanɗbanwa gbɔɔ po ni.

24 Wa kee ma pye ma sanga wi na, ɛɛn fo wo maa
jiti na kee yege;
wa ma pye kenɗbanga ni fo ma saa toro ki da wi
na, ɛɛn fo wo maa piin fyɔnwɔ fo na kee.

25 Lere ŋa wi maa kaan nandanwa ni, wi
yarijende ti ma jiti;
lere ŋa wi maa tɔnmɔ kaan sanmbala pe yeri, wi
wɔɔ ki yaa ka ko.

26 Lere ŋa wi ma je ma yo wi soo yarilire ti pere
ti jasanga wi ni, leele pe ma wo danɗa;
ɛɛn fo ŋa wi maa yarilire ti pere ti jasanga wi ni,
wo ma duwaw ta.

27 Lere ŋa kaa ki jaa mbaa kajenɗe piin, wi kala
li ma Yenŋele li ndanla;
ɛɛn fo lere ŋa kaa ki jaa mbe tipege pye, tipege
ma kaa wi ta.

28 Lere ŋa kaa jigi wi taga wi penjagboro ti na,
wi ma kaa to;
ɛɛn fo lesinmbele pe yaa la yongɔ mbaa kee yege,
paa yege ŋga na tige ma kaa fun ma were
ta we.

29 Lere ɲa wi ma jɔlogɔ wa wi yɛɛra go ki na, wi
kɛwaga yaa yiri;
tijnliwɛ fu fɔ wi ma pye kajɛnɲɛ wi kulo.

30 Lesinɲɛ wi kapyere ti yɛn paa tige yɛn, ɲga ki
pire ti maa yinwege kaan;
lere ɲa wi yɛn kajɛnɲɛ wi ma leele ta wi yɛɛ kan.

31 Ye wele, lesinɲɛ wi maa kapyere ti sara wi ta
laga dunruya wi ni,
pee ka logo lepeelee poro naa kapere pyefɛnnɛ
poro†.

12

1 Korowo pi yɛn ma lere ɲa ndanla, jɛnɲɛ pi yɛn
maa ndanla fun;
ɛɛn fɔ yɛrɛwɛ sɛnɲɛ ti yɛn ma lere ɲa mbɛn, wo
yɛn lembige.

2 Kajɛnɲɛ pyefɔ wi kala li yɛn ma Yawe Yɛnɲɛle
li ndanla;
ɛɛn fɔ ɲa wi maa kapege jatere piin, li yaa ko fɔ
wo jɛrɛgi.

3 Lere se ya yeresaga ta wi tipewe po fanɲga na;
ɛɛn fɔ lesinɲɛ wi ndire ti se ya kɔlogi wa ti yɔnlo.

4 Jelɛ jɛnɲɛ wi yɛn paa wi pɔlo wi wunluwo njala
yɛn;
ɛɛn fɔ ɲa wi maa fɛrɛ waa wi pɔlo wi na, wo
yɛn paa sagbanpanraga yɛn, ɲga ki maa
kajelege ki mugu.

† **11:31** 11.31: 1 Pyɛ 4.17-18

⁵ Lesinɛ wi jatere wi ma pye kaselege ko na;
 ɛɛn fɔ lepeele poro jatere wo ma pye nambara
 cɛ.

⁶ Lepee wi yɔn sɛnrɛ ti yɛn paa bɛnganri pyefɔ
 ma kaa lara na singi mbe legbogo pye;
 ɛɛn fɔ lesinɛ wi yɔn sɛnrɛ ti ma lere shɔ.

⁷ Na lepee wiga tongɔ mbe wɔ wa, yaraga kpɛ na
 koro wi puɔgo na;
 ɛɛn fɔ lesinmbele pe yinɛ ti ma koro wa suyi.

⁸ Pe ma lere wi sɔn wi tijinliwɛ po kala na;
 ɛɛn fɔ ɲa wi nawa pì pe wi na leele pe maa wi
 tifaga.

⁹ Paa ma tifaga mbege ta tunmbyee nungba wi
 yɛn ma kɛɛ na,
 ko mbɔnrɔ maa ma yɛɛ gbogo mbe sigi ta
 yaakara woro ma yeri ko na.

¹⁰ Lesinɛ wi maa wi yɛɛra yaayoro ti kala yɔngɔ
 nari kaan yaakara ni;
 ɛɛn fɔ lepeele wele, lewɛlɛwɛ kapyere pe maa
 piin.

¹¹ Lere ɲa wi maa wi kɛrɛ ti tunɔgo ki piin, wi
 ma yaakara legɛrɛ ta;
 ɛɛn fɔ ɲa wi maa tɔnli fu kapyere piin, wo yɛn
 tijinliwɛ fu fɔ.

¹² Yarijɛnde nda ti ma ta nambara wi fanɔga na,
 to lepeele pe maa yɛgɛ yinrigi ti na;

εεν ƒo lesinmbele pe ma ndire kan ƒo ma pye tonli ni.

13 Lepee wi yon senpere ti ma pye paa penε yen mboo yigi;
εεν ƒo, lesinεε wi ma sho ma wo wa kanɔbanga ki ni.

14 Yon senyogo jεnεε ki ma tonli kan lere yeri, ki pyelomε nunɔba pi na, lere wi keε tunɔgo ki sara wo wi ma ta.

15 Tijinliwe fu ƒo wo yeεε na, wi konε li yen ma sin;
εεν ƒo lere ηa wi ma yenle yerewe senre na, wo wi yen kajenεε we.

16 Tijinliwe fu ƒo wi maa nanɔbanwa pi naga le yonɔlo nunɔba ke ni;
εεν ƒo lere ηa wi jilige wi ma tegele li kun wi yeε ni.

17 Lere ηa wi maa kaselege yuun, wi ma ηga ki yen ma sin ki yeεε yo;
εεν ƒo serεƒo yagboyoo wo maa leele fanla.

18 Lere ηa wi maa para faa, wi senre ti maa sugulo paa tokobi yen;
εεν ƒo kajenmbele pe yon senre ti maa kotogo sogowo kaan.

19 Yon ηga ki maa kaselege yuun, ki senre ti ma koro wa suyi;

εεν fɔ yɔn n̄ga ki maa yagbogowo yuun, ki sen̄re
ti m̄ɔnɔ li yen mbe yen̄le li gbɔn mbeli
yen̄ge.

20 Mbele pe maa kapege pyewe jatere piin,
lefanlaga ko ki ma pye wa pe kotogo na;
εεν fɔ mbele pe maa yerewe kaan yeyin̄ge
wogo na, pe ma nayin̄me ta.

21 Tipege kpe na lesin̄ge wi ta;
εεν fɔ jɔlɔgɔ ki yen lepeele pe wogo.

22 Yɔn n̄ga ki maa fin̄lele ki yen ma tijanga Yawe
Yen̄lele li yeḡe na;
εεν fɔ mbele pe maa tanri kaselege ki na, pe kala
li yen mali ndanla.

23 Lere n̄a wì jilige wi maa jen̄me pi lara;
εεν fɔ kambajen̄ge wi maa wi kambajen̄me pi
nari na toro.

24 Lere n̄a wi keyen yì n̄gban tun̄go ki na, wo
wi ma c̄en tegere ti na;
εεν fɔ tiyan̄na wo ma kaa ye p̄ɔrɔtɔya tun̄go.

25 Sen̄wee wi jatere pirindorogo ki maa fan̄ga
ki kɔ;
εεν fɔ sen̄jend̄e ti ma nayin̄me kan sen̄wee wi
yeri.

26 Lesin̄ge wi maa wi lewee yen̄le wi nii kon̄ɔ
jen̄e;
lepee wi tangalɔmɔ pi maa pun̄go.

27 Koniyεεn tiyanηa wi se ya kara gbo mbe ta fɔ;
εεn fɔ mbaa tunηgo piin jεηγε, tɔnli gbɔɔ yen ki
ni.

28 Yinwege ki ma ta wa kasinηge konɔ li ni,
kunwɔ woro wa ki konɔ li ni.

13

1 Pɔɔ kajεnηε wi ma wi to wi nagawa sεnre ti
logo;
εεn fɔ pɔɔ ηa wi maa kala lakoo wila yerεwe
sεnre logo.

2 Lejεnηε wi sεnyoro ti fanηga na, wi ma
yarijende ta tɔnli;
εεn fɔ lewεlewe kapyere to javafenne pe maa jaa
mbaa piin.

3 Lere ηa wi maa yɔn ki yingiwe jεn, wi maa yεε
shɔ;
εεn fɔ lere ηa wi yen yɔngbɔgɔwɔ ni, wi maa yεε
jɔgɔ.

4 Tiyanna wi yεge maa yinrigi yaara na, wi se siri
ta;
εεn fɔ mbele pe maa tunηgo piin jεηγε, poro ma
yarilegere ta.

5 Yagbogowo sεnre ti ma pye ma lesinηε wi
mben;
εεn fɔ lepee wi maa sanmbala pe tifaga na fεre
waa pe na.

⁶ Lere ɲa wi tangalomo pi yen ma filige, kasingge
ki maa sho;
ɛen fo lepee wi kapege ki maa jogo pew.

⁷ Wa maa yee pye penjara fo, mbe sigi ta yaraga
woro wi yeri;
wa yee maa yee pye fyonwo fo, mbe sigi ta
penjagboro yen wi yeri.

⁸ Wagati wa ni, penjara fo wi ma kaa wi penjara
ta kan maa yee go sho;
ɛen fo fyonwo fo wo na la fye mbe yo pe yaa wi
figiri.

⁹ Lesinmbele pe maa yengele paa yanwa yen;
lepee poro yen paa fitanla yen, ɲa wi yen na
finri.

¹⁰ Yee gbogwo pi maa maara koon;
ɛen fo mbele pe maa yerewe senre nuru, poro
yen kajenmbele.

¹¹ Penjagboro nda ti ma ta fyaw, pa ti maa koo
na kee fyaw ma;
ɛen fo nda ti maa taa jennjenri ti ma kaa lege.

¹² Senwee wi jigi wi yen yaraga nga na, na ki ka
mo mbe toro, wi nawa pi ma tanga wi na;
yaraga nga ki la yen ma na, ki ka kan ma yeri,
ki ma yinwege kan ma yeri.

¹³ Lere ɲa wi maa senre tifaga, ki fogo ki ma ton
wi na;

lere ɲa wi maa tanri ɲgasegele ke na, wo yaa tonli ta.

14 Kajenɲe wi nagawa senre ti maa yinwege kaan lere yeri,
ti ma lere sho kunwo pi yanwa pi keɛ.

15 Tijinliwe jembe pi ma ti lere kala ma leele pe ndanla;
ɛen fo nambara fenne pe konɔ li yen ma ɲgban.

16 Leele mbele fuun pè jilige, pe maa pe kagala ke piin tijinliwe ni;
ɛen fo kambajenɲe wi maa kambajenme pi naga lere pyew wi na.

17 Pitunɲo tipee wi ma ti jologo ma pan;
ɛen fo pitunɲo ɲa pè taga wi na, wi ma kotogo sogowo kan lere yeri.

18 Lere ɲa wi ma je nagawa senre ti na, wi wogo ki yen fyɔnwɔ naa fere;
ɛen fo ɲa wi ma yenle ki na poo jeregi, wo yaa gbogowo ta.

19 Nga senwee wila jaa, wi kaga ta ki ma tanla wi ni;
Kambajenmbele pe kapege ki yaga, ki ma pe mben.

20 Lere ɲa wi maa tanri kajenmbele pe ni, wi ma kala jen;

εεν φο lere ηα wi ma lembire ti pye wi cenyεenle,
wi ma tege ta.

²¹ Jologo ko ki ma pye kapere pyefenne pe pungo
na;
εεν φο kajenge ko ki yen lesinmbele pe tonli we.

²² Lere jenne wi ma korogo yaga wi
pishyenwoolo pe kan;
εεν φο kapere pyefenne pe korogo ki yen ma tege
lesinmbele poro kan.

²³ Kere nda fyonwo φο wi fali, ti yarilire ti ma yon
jenge;
εεν φο lere wa woro ma jogo wi mbasinme pi kala
na.

²⁴ Lere ηα wi ma korowo sanwiga ki wa, wi
pinambyo wi suu ndanla;
εεν φο lere ηα wi pinambyo wi yen maa ndanla,
wila la singi mboo koro.

²⁵ Lesinne wi ma li ma tin;
εεν φο lepee wi fungbolo li yaa koro waga.

14

¹ Jele kajenne wi maa go ki kan;
εεν φο jele ηα wi yen lembige, wi maa go ki ya wi
yera keyen yi ni.

² Lere ηα wi maa tanri kozinne li na, wo maa fyε
Yawe Yennele li yege;

εεν ƒo ηa wi maa tanri kongolo ηgele kè koolo
ke na, wo maa li tifaga.

³ Kambajenje wi yon senre ti yen paa gbege yen,
mboo gbɔn mboo yee gbogwo pi laga wi
na;
εεν ƒo kajenmbele pe yon senre ti ma pe sho.

⁴ Na falinere woro wa, bondoolo pe ma koro
waga;
εεν ƒo falinere ti fanna na, yarilire legere ma
ta.

⁵ Serefo sinje na yagbolo finle;
εεν ƒo serefo tipee wo maa yagbogolo finlele.

⁶ Na wi maa tege leele na, wi maa kajenme pi
lagajaa, wi se suu ta;
εεν ƒo tijinliwe ƒo wi jenme taga si ngban.

⁷ Ma yee laga lali lembige ki ni,
katugu mee yaa jenme ta mbe yiri wa wi yon
senre ti ni.

⁸ Lere ηa wi jilige wi kajenme pi maa wi kologo
ki yee finligi wi kan;
εεν ƒo kambajenje wi kambajenme pi maa wi
punngu.

⁹ Kambajenmbele pe ma yo go woro ki na mbe
kajogoo gbegele;
εεν ƒo wa lesinmbele pe sogoo kajenge ko ki
ma pye wa.

10 Lere wi nawa pì tanga yege nga na, wo wi maga jen wa wi nawa;
na nayinme ka si pye wa, lere wa yege se ya mbege tanwa pi jen.

11 Lepee wi go ki yaa ka ya;
εεν fo lesinne wi go ki yaa la jiti mbaa kee yege.

12 Konɔ la ma pye ma sin lere wa yege na,
ma si yala li punɔgo kala lo yen kunwɔ konɔ.

13 Lere mbe ya mbaa tege mbe sigi ta wi nawa pi yen ma tanga wi na;
nayinme pi kosaga ki mbe ya pye nandangawa.

14 Lere na wi so wi yen ma tijanga, wi yaa kaa kapyere ti tonli wi ta;
lejenne wi yaa kaa tonli wi ta mbe tin wi na.

15 Kambajenne wi ma taga senre nda fuun pe ma yo wi kan ti na;
εεν fo lere na wi jilige, wi maa wi tangalomɔ pi korosi.

16 Kajenne wi maa fye kapege pyewe pi na, mboo yeε laga lali ki ni;
εεν fo lembige kila ki yeε yingiwε jen, katugu ki ma taga ki yeε na.

17 Lere na wi maa nawa nɔgbanni jaga jaga, wi maa kajagara piin;
lere na wi maa tipege jaa mbe pye, leele pe maa panra.

18 Kambajenmbele pe korogo ko ki yen kambajenme we;
 een fo jenme po pi yen mbele pe jilige pe
 gbogwo we.

19 Lepeepe pe yaa ka kannguuro kan lejembelle
 pe nogo;
 kapere pyefenne pe yaa ka kannguuro kan wa
 lesinmbele pe go yeyonro ti na mbe pe
 yenri.

20 Fyonwo fo wi cenyenne yere pe maa panra;
 een fo penjagboro fo wi wenne pe ma pye ma
 lege.

21 Lere na wi maa cenyenne wi tifaga, wi yen
 kapege pyefo;
 een fo lere na wi maa lere na wi yen tege na wi
 yinriwe taa, ferewe yen ki fo wi woo!

22 Mbele pe maa kapege ki jate mbege pye, naga
 yen ma, paa la pe yee punngu wi le?
 Mbele pe maa kajenge ki jate mbege pye, pe maa
 tanri kagbaraga pyege naa kaselege na.

23 Senwee wi ma te tunngo nga fuun ni, tonli ma
 ta ki ni;
 een fo senwara yogo ki maa paan fyonwo ni.

24 Penjagboro tawa po pi yen kajenmbele pe
 wunluwo njala le;
 tijinliwe fu fo wi wogo ko ki yen tijinliwe fu
 kapyere re.

25 Serɛfo ɲa wi maa kaselege yuun, wi ma lere sho;
ɛɛn fo serɛfo ɲa wi yɛn yagboyoo, wi maa nambara piin.

26 Lere ɲa wi maa fyɛ Yawe Yɛnɲɛɛ li yɛgɛ, jigi tagasaga gbogo yɛn wi yeri;
katugu li maa wi pinambiile pe go singi.

27 Mbaa fyɛ Yawe Yɛnɲɛɛ li yɛgɛ, ki ma yinwege kan lere yeri;
ki ma sɛnwee wi sho kunwo pi yanwa pi kɛɛ.

28 Na tara ti woolo paga lɛgɛ, ki ma gbogowo kan wunlunaɲa wi yeri;
ɛɛn fo na tara ti woolo paga pye mbe kologo, ki ma pye wunlunaɲa pyo wi towo.

29 Lere ɲa wila la nawa ɲgbanni jaga jaga, tijinliwe gboo yɛn wi yeri;
ɛɛn fo lere ɲa wi maa nawa ɲgbanni jaga jaga, wo maa wi lembigewe pi nari.

30 Kotoyinɲge ki ma ɲgbanwa kan witige ki yeri;
ɛɛn fo yɛnjaga ko yɛn paa sagbanpanraga yɛn, ɲga ki maa witige ki nii.

31 Lere ɲa wi maa fyɛnwo fo wi jolo, wi maa ɲa wuu da wi tifaga;
ɛɛn fo lere ɲa ka fyɛnwo fo wi yinriwe ta, wo ma ɲa wuu da wi gbogo.

32 Lepee wi tipege ko ki maa jan;

εεν ƒo lesinɛ wi jigi wi ma koro ma cen wi na,
ali sa gbɔn wi kunwɔ pi na.

³³ Kajenme pi ma pye wa tijinliwe fenne pe
kotogo na;
εεν ƒo pi se ya jen wa lembire ti sɔgɔwɔ.

³⁴ Mbaa kasinɛge piin wa tara ti ni, ki ma tara ti
mege ki yirige;
εεν ƒo kapege pyege ko maa fere waa tara woolo
pe na.

³⁵ Tunmbyee ɲa wì jilige wi kala li ma wunlu-
naɲa wi ndanla;
εεν ƒo tunmbyee ɲa wi ma fere wa wi na, wi ma
nawa ɲgban wo ni.

15

¹ Mbe lere wi yɔn sogo sentanra ni, ki ma
nanɲbanwa gbɔɔ sinɛge;
εεν ƒo senjagara ti ma lere nawa ɲgban.

² Kajenɛ wi yɔn senre ti maa jenme pi tanwa nii
lere ni;
εεν ƒo tijinliwe fu ƒo, lembigewe senre ti maa
yinrigi wa wi yɔn.

³ Yawe Yenɲele li maa yaan lagapyew;
li maa lepeelee naa lejembɛle pe wele.

⁴ Senre nda ti maa fanɲga kaan, ti yen paa tige
yen, ɲga ki maa yinwege kaan;
εεν ƒo senpere to maa lere jɔlɔ wa wi kotogo na.

⁵ Kambajenne wila wi to wi yerewe senre ti le;
een fo na wi ma yenle yerewe senre ti na, wo yen
tjinliwe fo.

⁶ Yarijende legera ma pye wa lesinne wi go;
een fo lepee wi tawa pi ma jologo wa wi na.

⁷ Kajenne wi yon senre ti maa jenne kaan lere
yeri;
een fo ko wogo nga ko ka se ya yiri wa lembige
ki kotogo na.

⁸ Saraga nga lepee pe ma wo Yawe Yennele li
yeri, ki ma pye ma tijaŋa li yege na;
een fo li ma yenle lesinbele pe yenrewe pi na.

⁹ Lepee wi tangalomo pi yen ma tijaŋa Yawe
Yennele li yege na;
een fo mbele pe maa kasinne piin, poro yen
mali ndanla.

¹⁰ Lere na wi ma kozinne li wa, wo pe ma korowo
gbegbe ki le wi na;
lere na pe kaa yeri senngbanra ni ki maa mben,
wo yaa ku.

¹¹ Ki kaa pye kuulo tara to naa kuulo ca ki ni, ki
kala la si fun Yawe Yennele li na,
li senwee wi nawa kala li jen pyew.

¹² Lere na wi maa kala lakoo, kila wi ndanla poo
jeragi,
wila kari mbe sa kajenbele pe yewe poo yeri.

13 Nayinme ka pye lere na ni, wi yegε welewe pi ma tanla;
 εεn fɔ lere na nawa ka piri wi na, wi nawa pila tanla wi na.

14 Lere na wì jilige, wi maa jenme pi lagajaa;
 εεn fɔ lembige, tijinliwε fu kapyere to ti maa nayinme kaan ki yeri.

15 Piliye yi ni fuun yi yen pilipeye lere na wi yen tege na wi yeri;
 εεn fɔ lere na wi yen fεrεwε na, wo maa nayinme nii pilige pyew.

16 Tawa jenri mbe pye ma yeri, ma sila fyε Yawe Yenηεε li yegε,
 ko mbɔnrɔ penjagbɔrɔ mbe pye ma yeri, mεε pye yewεrεge na ko na.

17 Pe sεgεwεrε sɔgɔ ma kan yaakara ndanlawa ni,
 ko mbɔnrɔ pe nɔ kara tanra jende sɔgɔ peri kan ma yeri mbenwε ni ko na.

18 Lere na wi maa nawa ηgbanni jaga jaga, wi maa maara kɔɔn;
 lere na wi maa kala kunni wi yεε ni, wi ma malaga kɔ.

19 Tiyanna wi konɔ li yen ma yin wuuro yuguyugu ni;
 εεn fɔ lesinmbele pe konɔ li yen ma laga kpoyi.

20 Pyo kajenne wi maa to wi nawa pi yinngi;
εεν fo pyo tijinliwe fu fo wi maa wi no wi tifaga.

21 Lembigewe kapyere ti maa nayinme kaan
tijinliwe fu fo wi yeri;
εεν fo lere na wi jilige, wi ma sin wa wi
tangalomɔ pi ni.

22 Na yerifenne woro wa mbe yo mbe yan pe yee
yeri, kagala ngele ke kon ma tege mbe pye,
ke ma jogo;
na yerifenne paga lege, kagala ke maa yongo.

23 Lere na wi ma lere yon sogo senjende ni, ki ma
nayinme kan wi yeri;
na senre ti ka yo ti yosanga na, ki ma pye ma
yon.

24 Lere na wi yen tijinliwe fo, konɔ na li maa kee
wa naayeri na yinwege kaan lere yeri, lo
wi ma le;
εεν fo konɔ na li maa tinrigi wa nogona wa kuulo
tara, wi maa yee sho li ni.

25 Mbele pe maa pe yee gbogo, Yawe Yennele li
ma pe yinre ti tongo;
εεν fo li maa wele nangunjo wi laga ki na.

26 Jatere pere ti yen ma tijanga Yawe Yennele li
yeege na;
εεν fo senjende ti ma pye ma laga li yeege na.

27 Lere ɲa wi yenle na tin tɔnli pee jawa na, wi
 ma jɔlogɔ wa wi go woolo pe na;
 ɛɛn fɔ lere ɲa yarikanra nambara woro ti yen
 maa mben, wi yaa yinwege ta.

28 Lesinɲe wi ma jatere pye jɛɲɛ gben mbe si
 jɛn mbe yɔn sogomɔ kan lere yeri;
 ɛɛn fɔ sɛnpere to ti maa yinrigi wa lepee wi yɔn.

29 Yawe Yenɲele li yen ma lali lepee pe ni;
 ɛɛn fɔ li ma lesinmbele pe yenɛwe pi logo.

30 Welelɔmɔ jɛmbɛ pi ma nayinmɛ kan lere yeri
 wa wi kotogo na,
 sentanra logowo pi ma fanɲga le lere ni.

31 Yerewe sɛnɛ nda ti ma lere le konɔ jɛnɛ ni,
 lere ɲa kaa ti nuru,
 wi yaa ka cɛn wa kajɛnmbɛle pe sogowɔ.

32 Lere ɲa wi ma je yerewe sɛnɛ ti na, wi yɛɛra
 yinwege ki yen maa mben;
 ɛɛn fɔ lere ɲa wi ma yenle yerewe sɛnɲɔbanra
 ti na, wo ma tijinliwe ta.

*Yawe Yenɲele li yen fanɲga fɔ
 kala li ni fuun ni*

33 Mbaa fyɛ Yawe Yenɲele li yɛɛ ki maa kajɛnɛ
 nari lere na;
 gbɔgɔwɔ pi ma ta yɛɛ go sogowo po punɲo na.

16

¹ Senwee wi ma kagala keke kɔn ma tɛgɛ wa wi
nawa mbe pye;
ɛɛn fɔ ke pyewe po yɛn Yawe Yɛnɛɛle lo wogo.

² Senwee wi kapyegele ke ni fuun ke yɛn ma yɔn
wi yɛɛ yɛgɛ na;
ɛɛn fɔ Yawe Yɛnɛɛle lo li sɛnwee wi jatere
pyelɔmɔ pi jɛn.

³ Ma kala li le Yawe Yɛnɛɛle li kɛɛ,
pa kagala ngele mɔ kɔn ma tɛgɛ mbe pye ke yaa
yɔn ma kan.

⁴ Yawe Yɛnɛɛle li yaara ti ni fuun ti da go ka na;
ali yɛɛ lepee lɔu da jɔlɔgɔ pilige ko kala na.

⁵ Lere nɔa fuun wi maa wi yɛɛ gbogo, wi kala li
yɛn ma tijanga Yawe Yɛnɛɛle li yɛgɛ;
ki woro na lere kɔɔn shyɛn, ki lerefɔ Yɛnɛɛle li
se kaa yaga mbajɔlɔwɔ.

⁶ Mbaa kajɛngɛ piin konaa mbe pye lere nɔa pɛ
taga wi na, ki ma ti ma kajɔɔgɔ ki ma kala
yaga ma na;
lere nɔa wi maa fyɛ Yawe Yɛnɛɛle li yɛgɛ, wi ma
kapege pyege ki yaga.

⁷ Na lere nɔa tangalɔmɔ ka Yawe Yɛnɛɛle li
ndanla,
li ma tanwa le ki fɔ wo naa wi mbenfenne pe
sɔgɔwɔ.

8 Ma yaara jenri ta kasinge ni,
ko mbonro ma yarilegere ta nambara ni ko na.

9 Senwee wi ma kagala kon ma teger mbe pye;
een fo Yawe Yenhele lo li ma ti ke ma pye.

Wunlumbolo pe kala

10 Wunlunana wi senyoro ti yen paa Yenhele li
senre yen;
wi kaa kiti wi kon wii daga mbe pungo.

11 Culo kanngaga woo naa culo na wi yala poro
pe yen ma Yawe Yenhele li ndanla;
puwakuruye mbele pe ma pye wa kasha ki ni, lo
kee tunngo yi.

12 Kapege pyewe pi yen ma tijanga wunlumbolo
pe yeger na,
katugu mbaa kasinge piin ko ki ma wunluwo
pi kan yeresaga ni.

13 Mbele pe maa sensinde yuun, pe kala li yen
ma wunlumbolo pe ndanla;
lere na wi maa kaselege yuun, wi yen ma pe
ndanla.

14 Wunlunana wi ka nawa ngban, wi mbe ya ti
pe lere gbo;
een fo senwee kajenge wi maa nangbanwa pi
sogo wi na.

15 Wunlunana wi yeger welewe pi ka tanla, leele
pe ma yinwege ta;

wi kagbaraga pyege ki yen paa yonro tisaga
konjbannga yen.

Lerewe kapyere cacenwe pi ni

¹⁶ Mbe kajenme ta ki mbonro ma we te tawa na;
mbe tijinliwe ta ki mbonro ma we warifuwe tawa
na.

¹⁷ Lesinmbele pe tangalomɔ po yen mbe yee laga
kapege ki na;
lere na wi maa wi tangalomɔ pi korosi, wo maa
wi yee yinwege ki korosi.

¹⁸ Yee gbogowo pi ma lere jogo;
yee nagawa pi ma lere jan.

¹⁹ Mbɔɔn yee tirige mbe pinle mbele pe yen tege
na pe ni,
ko mbonro ma we ma sa pinle mbele pe maa pe
yee gbogo, na yaara nda pe koli na yeele
pe yee na ko na.

²⁰ Lere na wi ma jatere pye kala na, wi wogo ki
ma yon;
lere na wi maa jigi wi taga Yawe Yenhele li na,
ferewe yen wi woo!

²¹ Lere na wi jilige wa wi kotogo na, wo pe maa
yinri tijinliwe fo;
senjende yogo ki ma fannga ta lere na.

²² Kagala korɔ jenme pi ma yinwege kan mbele
pe kala jen pe yeri;

εεν ƒo lembire ti kambajenme pi ma jologo wa ti na.

23 Senwee kajenne wi ma jatere pye gben mbe si jen mbe para;
ko ki ma fannga kan wi yon senre ti yeri.

24 Senjende ti yen paa senrege yen,
ti ma kotoyingge kan senwee wi yeri konaa maa wire ti pagala.

25 Konɔ la ma pye sinne lere wa yegɛ na,
εεν ƒo li kosaga ko ma pye kunwɔ.

26 Senwee wi fungbolo lo li maa le tunngo pyege ki ni;
wi yon suro jawa pi maa wa tunngo na.

27 Lejaga wi ma tipege ki gbegɛɛ,
wi yon senre ti yen ma pe paa kason ngbanli yen.

28 Tijinliwɛ pee ƒo wi maa maara kɔɔn;
leele sangafɔ wi ma wenne kon pe yɛɛ na.

29 Lewɛɛwɛ wi maa lewee yenɛ wi fanla mboo pungo,
mboo le kombege.

30 Lere na wi maa yengɛɛ ke ton na tipege jatere piin mbe pye, konaa mboo yongbasɛɛge ki nɔ ko jatere wo ni,
ki ƒo wi tipege pye makɔ.

31 Lelewe yinzifire ti yen gbogwo wunluwo njala,
mbele pe tangalomo pi sin poro pe mali ta.

32 Lere na wila la nawa ngbanni jaga jaga, wi
mbonro malingbon kotogofa na;
lere na wi maa yee yingiwɛ jɛn, wi mbonro lere
na wi ma malaga gbɔn ma ca sho ma ta wi
na.

33 Leele pe ma pete gbɔn mbe ta mbe kala la kɔn
mbe tɛgɛ;
ɛɛn fo kala o kala li ma kɔn ma tɛgɛ, li ma yiri
wa Yawe Yenɲele lo yeri.

17

1 Ma yaakara wara jenri ta ma ka yeyinɲe na,
ko mbonro go ki yin kara ni maa kaa, mbe sigi
ta maara yen wa ki ni ko na.

2 Kulo na wi yen tijinliwɛ fo wi yaa ka cɛn wi tafɔ
wi pinambyɔ lejaga wi go na;
wi yaa ka wi tasaga ta wa wi tafɔ wi pinambiile
sanmbala pe korogɔ ki ni.

3 Pe ma warifuwe wi yan wa fugufugu kason ki
ni, mbe te wi yan wa yira kason ki ni mberi
pye kpoyi,
ki pyelomo nunɲba fun, Yawe Yenɲele lo li ma
senwee wi sunndo wi cancan mbe wele,
mboo tiyonwo pi jɛn.

4 Kapege pyefo wo wi maa nuru senpere yofo wi yeri;
yagbogolo fo wo wi ma nungbolo jan senjagara yofo wi yeri.

5 Lere na wi maa tege fyonwo fo wi na, wi dafu wo ki fo wi maa tifaga;
lere na wi maa yogori lere wa jolowo wogo na, Yennele li se ka ki fo wi yaga mbajolowo.

6 Pishyenwoolo pe yen paa wunluwo njagala yen lelenjanganala ke kan;
piile pe gbogowo po pi yen pe sevenne wele.

7 Senjende ti woro ma yala wa lembige ki yon;
ki pyelomo nungba pi na fun, yagbolo mbe yiri wa yekelewe wi yon ki tijanga ma we.

8 Yarikanra nda ti ma kan larawa, ti yen paa sinndelege songbanga wogo yen ti kanfenne pe yeye na;
pe maa ki jate ma yo ti kanwa pi kala na, paga kee le kala o kala ni, li yaa yon.

9 Lere na wi ma kajoggo nga ki pye wi na ki kala yaga, wi maa ki jaa ndanlawa mbe pye pe sogowo;
een fo, na wi ma koro na kajoggo nga ki pye ki senre yuun suyi, wi ma wenne jembete kon pe yee na.

10 Lere na wi jilige mboo jeregi, ki ma ye wi ni,

ma wε pe lembige gbɔn gbatorogo yenle cɛnmε
ni ki na.

11 Lepee wi maa nga jaa ko yen mbe yiri mbe je;
εεn fɔ pitunɔ ɲa wila lere yinriwε ta, pe yaa ka
wa torogo wa wi yeri.

12 Cεnge urusi nga ki piile pè wɔ ki kεε, a kɪ
jangari, mbe sa fili ko ka ni,
ki mbɔnrɔ ma sa fili lembige ka ni, nga ki yen
naga lembigewe kapyere piin ko na.

13 Lere ɲa wi ma kajεɲε ki fɔɔ tɔn tipege ni,
tipege ki se kɔ wa ki fɔ wi go ki ni.

14 Mbe malaga kɔn ki yen paa yεε nga na ma
ma kaa lasulugo yεnge we;
sanni maara ti sa yiri ti ɲɔban, ma yεε wɔ wa ti
ni.

15 Lere ɲa wi ma tanga kan lepee wi yeri, konaa
ɲa wi ma lesinɲε wi le jɔlɔɔ,
pe ni fuun shyen pe kala li yen ma tijanga Yawe
Yεnɲεle li yεε na.

16 Mbe penjara le lembige ki kεε ki sa kajεnmε
lɔ,
ko yaa yɲiɲi yɔn ki kan? Mɔ ɲεn tijinliwε woro
ki ni.

17 Wennε pe ma pye ma pe yεε ndanla wagati
pyew,
nɔsepyɔ wo ma pye le mbɔɔn saga jorowo sanga
ni.

- 18 Tijinliwε fu fɔ wo wi ma yɔn kan,
mbe yere wi lewee yenle wa fɔgɔ ni mbege tɔn.
- 19 Lere ɲa maara yen maa ndanla, kapege ko ki
yen maa ndanla;
lere ɲa wi maa wi yεε nari, wi maa wi yεε
jɔgɔsaga jaa.
- 20 Lere ɲa wi nawa pi woro ma filige wi na, wi
se fεrεwε ta;
lere ɲa wi yɔn ki pe wi na, jɔlɔgɔ yaa to wi na.
- 21 Lere ɲa wi ma lembige ki se, wi wogo yen
jatere piriwεn;
kambajεnɲε wi to wila ya mbaa yɔgɔri.
- 22 Nayinmε pi maa yambagawa kaan;
εεn fɔ jatere piriwεn pi ma lere fanɲga kɔ.
- 23 Lepee wi ma yarikanra nambara woro sho
larawa,
mbe kiti wi kɔn mbe tɔn ɲga ki yen ma sin ki na.
- 24 Tijinliwε fɔ wila puɲgo kajεnmε po na;
εεn fɔ lembige ki yεngεle ke ma pye yaara nda
ki se ya ta to na.
- 25 Pyɔ ɲa wi yen lembige, wi maa to wi nawa pi
tanga wi na;
mboo nɔ wi jatere wi piri wi na.
- 26 Ki woro ma yɔn pe wɔnɔ wa lesinɲε wa na;

ki woro ma yala fun pe fannga fo wi gbɔn wi
kasinṅge pyewe pi kala na.

²⁷ Lere ṅa wi maa wi senyoro ti kɔrɔsi, wo yen
ma kala jɛn;
lere ṅa wùu yee yingiwɛ jɛn, wo yen tijinliwɛ fo.

²⁸ Ali yere tijinliwɛ fu fo, na wi ka pyeri, pe maa
ki jate ndɛɛ wi yen kajɛnṅɛ;
na wi kaa yɔn ki tɔn, pe maga yan ndɛɛ wi yen
tijinliwɛ fo.

18

¹ Lere ṅa wi maa cɛɛn wi ye, wi yɛɛra tɔnli wo
wi maa jaa;
paga yo pe yaa wi saga jatere jɛnṅɛ ni, wi ma
nawa ṅgban.

² Nṅa ki yen ma lembige ki ndanla ko ma ki yen
tijinliwɛ we;
ɛɛn fo mboo yɛɛra nawa kala li naga, ko ki yen
maa ndanla.

³ Tipewe pi maa paan letifagawa ni;
mbe yee tifaga ki maa paan fere ni.

⁴ Senwee wi yɔn senre ti yen ma jugo paa kɔgɔje
yen;
ti yen paa lafogo yen ṅga kɔ yin ma jaraga, ti maa
kajɛnme kaan.

⁵ Ki woro ma yɔn pe gbogolo lepee wi ni, pe tanga
ki kan wi yeri;

mbe si kiti kɔn mbe tanga ki sho lesinnɛ wi yeri,
ki woro ma yɔn.

⁶ Lembige ki senyoro ti maa maara kɔɔn;
ki yɔn senre ti ma kaa wi kan pe maa gbɔn.

⁷ Lembige ki senyoro ti maga jɔgɔ,
ki yɛera yɔn senre ti maga yigi paa penɛ yen.

⁸ Leele sangafɔ wi senre ti yen paa sutanra yen,
ti ma ye ma gbɔn fɔ wa senwee wi sunndo wi na.

⁹ Lere ŋa wi maa tiyanra piin wa wi tunngo ki
ni,
wo naa jɔgɔwɔ pyefɔ wi ni pe ni fuun pe yen
nunɔba.

¹⁰ Yawe Yennɛle li yen paa malaga sigesanngazo
yen,
lesinnɛ wi ma fe ma saa lara wa mbe sho.

¹¹ Penjagboro fɔ wi penjara ti yen wi yeri paa
malaga sigeca yen;
wi maa ki jate ndɛɛ malaga sigembogo yi, ŋga ki
maa wi go singi yaraga pyew ki na.

¹² Yɛɛ gbɔgɔwɔ pi ka pan wa senwee wi kotogo
na, ki punɔgo kala li yen jɔgɔwɔ;
ɛɛn fɔ mbe yɛɛ tirige, ki punɔgo kala li yen
gbɔgɔwɔ.

13 Lere ña wi ma yon sogowo kan senre na, na
wi fari logo mbe wali ti na, ki fo wi yen
tjinliwe fu fo,
fere ti yen wi woro.

14 Senwee wi jatere wi ka pye mbe cen wi na, ki
maga kan wi ma ya yama pi ni;
ɛɛn fo jatere wi ka piri wi na, ambo wi yaa
fannga kan wi yeri?

15 Lere ña wi jilige wi ma yenle mbe jenme ta,
kajenmbele pe maa nagawa senjende jaa mbe
logo.

16 Yarikanra ti ma konɔ kan senwee wi yeri,
mbe ti wi ya wila gbɔɔn legbɔɔlo pe na.

17 Lere ña wi ma keli ma wi kiti konkala li yege
yo, pe maga yan nde wo wogo ko ki tanla;
ɛɛn fo na wi maliwee wi ka ka pan mboo woyoro
ti yo, pe meɛ ti segeɛge mbe sa yiri wa.

18 Mbe peɛ gbɔn mbe kaselege ki jen, ki ma
malaga ko,
mbe kala la kon mbe tege fannga fenne pe
sogɔwo.

19 Sefo ña pe ye wi tege, mbe fulo wi tanla ki
ngban ma we, ma sa to malaga sigeca na
maga sho ko na;
malaga ki kɔwo pi ngban ma we mbe wunluwo
go ki sogɔyaara ti kaari ko na.

20 Senwee wi maa wi yon suro ti taa wi yon senre
to fannga na;
wi yon senyoro ti fannga na, wi maa kaa na tinni.

21 Senwee wi senyoro ti mbe ya ti wi kunwo ta
nakoma wi yinwege ta,
yogo ki ka lere na ndanla, wi ma kaa ki tonli wi
ta.

22 Lere na wi jele ta ma pori, ferewe yen wi woo;
kagbaraga Yawe Yenjele li pye ki fo wi kan.

23 Fyonwo fo wi maa para go sogowo ni,
een fo penjagboro fo wi maa yon sogo
senngbanra ni.

24 Wenne legere ka pye lere na yeri, wi mbe ya
jologo ta,
een fo wonlo ngbarawa wi ma mara ma na ma
we nosepyo na.

19

1 Fyonwo fo na wi nawa pi yen ma filige wi na,
wo mbonro lembige nga ki maa finlele ko na.

2 Mbe ye kala li ni li mbajenme, ko si yon;
mbe fyeele mbe toro, ki ma lere pungo.

3 Senwee wi lembigewe pi maa le kombege;
kona wi mee nawa ngban Yawe Yenjele lo ni.

4 Penjagboro tawa pi ma senwee wi wenne pe
lege;

εεn fɔ fyɔnwɔ fɔ wi wenne pe ma laga wi na.

⁵ Serefo yagboyoo wi se ka koro mbajolowo;
lere na wi maa yagbogolo finlele wi se ka sho
jologo ki ni.

⁶ Lelegere pe maa ki jaa pe kala li legboɔ wi
ndanla;
lere na wi maa kaan, wi ma pye leele pe ni fuun
pe wonlo.

⁷ Fyɔnwɔ fɔ wi nɔsepiile pe ni fuun pe maa
panra;
wi wenne poro wogo ko we, pe ma laga wi na;
ali na wi kaa jaa mbe para pe ni, wila lere yan.

⁸ Lere na wi maa ki jaa mbaa jatere piin, wi yeera
kala li yen maa ndanla;
lere na wi ma kagala koro jenme pi ta, ferewe
yen wi woo!

⁹ Serefo yagboyoo wi se ka koro mbajolowo;
lere na wi maa yagbogolo finlele wi yaa ka tongo
mbe wo wa.

¹⁰ Mbaa ma yinwege ki piin paa legboɔ yen, kii
daga lembige ni;
ki pyelomo nungba pi na fun, kulo wii daga mbe
cen wunluwo piile go na.

¹¹ Lere na wi jilige wi maa kala kunni wi ye ni;
wi ma kajoggo nga ki pye wi na ki kala yaga, ko
ma pye wi gbogowo.

12 Wunlunaṅa wi nanḡbanwa pi yen fyere ni paa jara gbelege yen;
εεν fɔ wi kagbaraga ki yen paa fɔongɔ yen, ṅga kɪ wo yan na.

13 Pyɔ ṅa wi yen lembige, wi ma jɔlɔgɔ wa wi to wi na;
jɛɛ maara kɔnfɔ wi ma pye paa tɔnmɔ sɔlɔsaga yen, ṅga ki maa sɔlɔ suyi.

14 Lere mbe ya mbe go naa penjagbɔrɔ ta kɔrɔgɔ wi teele pe yeri;
εεν fɔ jɛɛ ṅa wɪ jilige, Yawe Yenṅɛɛ lo li ma wo kan lere yeri.

15 Tiyanra ti ma wɔnlɔwɔ gbɔɔ wa lere na, lere ṅa wi ma koro tunṅgo mbapyege, funḡo ma to wi na.

16 Lere ṅa wi maa tanri ṅgasegele ke na, wi maa wi yɛera yinwege ki kɔrɔsi;
εεν fɔ lere ṅa wi woro naa tangalɔmɔ pi kɔrɔsi, wo yaa ku.

17 Lere ṅa ka kajɛṅḡe pye fyɔnwɔ fɔ wi kan, ki fɔ wɪ fɔgɔ taga Yawe Yenṅɛɛ li na;
li yaa ka ki fɔ wi kajɛṅḡe ki fɔgɔ tɔn wi yeri.

18 Ma pyɔ wi koro sanga ṅa ni ma jigi wi yen ki na mboo saga;
εεν fɔ maga ka nawa ṅgban wi ni fɔ mbe saa wi gbosaga jaa.

19 Lere ɲa wì nawa ɲgban na lewɛɛwɛ kapyere
piin, wi daga mbe yariwɔndɔ wɔ;
nakoma ma kaa kala yaga, wi yaa nuru mbe ka
pye naa.

20 Ta yerewɛ senre ti nuru, ma yenle nagawa
senre ti na;
janɔ ko punɔ na, ma pye kajɛnɲɛ!

21 Kagala legere yen wa senwee wi nawa mbe
pye,
ɛɛn fɔ Yawe Yenɲɛle li ka ɲga kɔn mbe tɛɛ ko
ki yaa pye.

22 ɲga pe maa jaa senwee wi yeri ko yen fɔ wi
pye lere ɲa pe taga wi na;
ma pye fyɔnwɔ fɔ ko mbɔnrɔ ma pye yagbogolo
fɔ ko na.

23 Mbaa fyɛ Yawe Yenɲɛle li yɛɛ ki ma yinwege
kan lere yeri;
wi ma tin wi yɛɛ ni, ma cɛn yeyinɲɛ na, tipege
kpɛ se ya gbɔn wi na.

24 Tiyanɲa wi maa kɛɛ ko le wa sogbolo lo ni,
ɛɛn fɔ wila ya mbege sɔngɔrɔ yerɛ mbe kari ki
ni wa wi yɔn ko yeri.

25 Lere ɲa wi maa kala lakoo, na ma kaa gbɔn,
kambajɛnɲɛ wi kaga yan, wi ma tijinliwɛ
ta;
na maga tijinliwɛ fɔ wi yeri, ki ma ka taga wi
jenmɛ pi na.

26 Pyo ña wi maa to wi wogo ki jogo, mboo no wi puro,
wi yen pyo ña wi ma fere wa lere na, ma letifagawa kala pye.

27 Na pinambyo, na mee yenle mbaa nagawa senre ti nuru,
ma yaa ma yee laga lali jenme pi ni.

28 Serefo tipee wi maa tge kaselege ki na;
kapege pyege ki yen ma lepee wi ndanla.

29 Jologo yen ma gbegele na mbele pe maa kala lakoo pe singi;
gbonro yen ma gbegele na lembige ki pogolo ke singi.

20

1 Duvén wi ma lere kan wi maa wi yee gbogo,
sinme welewe pi maa paan yogo legere ni;
lere o lere wi maa pi woo na tinni wo yen kambajenne.

2 Wunlunana wi nangbanwa pi yen fyere ni paa jara yirifonjo ma kaa na gbele we;
lere ña ka wi nawa pi ngban, wi maa yee go ki pere.

3 Mboun yee laga lali maara ti ni, ki ma gbogowo kan lere yeri;
een fo kambajenne wi maa maara kon.

4 Were ti kala na, tiyanṅa wila yenle mbaa fali
wa wi kere,
na yarilire konsanga wiga ka pan mbe gbɔn, wi
maa ki jaa mbe yarilire kɔn,
ɛɛn fɔ wila yaraga ka kpe ta.

5 Kagala ngele senwee wi ma kɔn ma tege wa wi
nawa ke yen ma lara paa latijugo tonmo
yen,
ɛɛn fɔ lere ṅa wì jilige, wo wi ma ke yirige funwa
na.

6 Lelegeɛ pe maa ki yuun ma yo pe yen leele
mbele pe mbe ya taga pe na;
ɛɛn fɔ lere ṅa pe mbe ya taga wi na wo tawa si
tanla.

7 Lesinṅe wi tangalɔmo pi yen ma filige,
wi punḡo na, ferewe yen wi piile pe woo!

8 Na wunlunana wi ka cɛn kiti kɔngɔ ki na sanga
ṅa ni,
ṅga fuun ki yen tipege, wi maga yan teere.

9 Ambɔ wi mbe ya mbege yo mbe yo fɔ: «Milan
nawa pi pye pì filige,
na kapere pyew ti laga na na mala pye kpoyi?»

10 Mbaa perege naa lonɔ piin puwakuruye cenle
shyen nakoma tiwiyaara cenle shyen ni,
ki kagala shyen ke yen ma tijanga Yawe Yenṅele
li yege na.

11 Ali yere pyɔ jɛɛ wi kapyegele ke maga naga,

na kaa pye wi tangalomo pi yaa ka pye jeregisaga
fu konaa mbe sin.

12 Yawe Yenhele lo li nungbogolo ke da mbaa
nuru ke ni,
konaa ma yengele ke da mbaa yaan ke ni.

13 Maga ka ti wonlowo poon ndanla mbe sa toro,
janngo maga ka pye fyonwo fo;
een fo maa yinrigi faa, pa ma yaa la yaakara taa
mbaa tinni.

14 Lofa wi maa gbele na yuun fo: «Ki woro ma
yon! Ki woro ma yon!»
Na wiga ka lo mbaa kee, wi mee yo fo wi yerijege
ta.

15 Te wi ma ta, somu sonngbanga woo wi legere
ma ta,
een fo lere na jenme senre maa yinrigi wa wi yon,
wo yen yaraga nga ki yen sonngbanga
wogo naa ma we to na.

16 Na lere wa ka yere letelewe wa fogo go kala
ni, ki fo wi derege ki sho wi yeri maga tege
fogo ki yonlo;
na wi ka yere nambanna wa fogo go kala ni,
yaraga ka sho wi yeri maga tege fogo ki
yonlo.

17 Suro nda ti ta nambara ni, ti ma tanla wa
senwee wi yon;
een fo pungo na, ti ma pye paa yelege yen maa
yon ki yin kanw.

18 Kagala ngele senwee wì kòn ma tɛɛ mbe pye,
ke ma pye ma yòn fili yerewe po fannga
na;
na ma kaa kee malaga, ma daga mbe jatere pye
ma kagala ke na.

19 Lere ɲa wi maa lesangara senre yuun, wi ma
ɲgundo kagala ke yirige funwa na;
tɔɔn yɛɛ kɔrɔsi lere ɲa wi yòn ki yen forifori wi
ni.

20 Lere ɲa wi maa to naa wi nɔ pe tifaga,
wi yaa wi yɛɛ yinwege ki yan kila koo paa fitanla
yen, ɲa wi yaa figi diwi wolo ni.

21 Penjagboro nda tì ta fyɛlege na wa ki lesaga,
punjo na duwaw na pye ti ni.

22 Maga ka yo fɔ: «Kapege ɲa kì pye na na, mi
yaa ki fɔgo tɔn.»
Ma jigi wi taga Yawe Yenɲele li na, pa li yaa ma
shɔ.

23 Puwakuru ɲa pe ma gbɔn ma piri, wi kala li
yen ma tijanga Yawe Yenɲele li yege na;
mbe culo wi nambara ki woro ma yòn.

24 Senwee wi yinwege kala pyew li yen Yawe
Yenɲele lo keɛ;
senwee yinwege ki yen na kee laga ɲa na, wi
mbe ya mbege jen meɛ?

25 Lere na wi ma yon folo kon fyelge na mbe yo
wi yaa yaraga ka kan Yawe Yenhele li yeri,
ki yon folo li lengolo mbe si jen mbaa jatere piin,
ki fo wi maa yee le penē.

26 Wunlunana na wi yen kajenne, wi ma lepee
pe pe ma pe wo wa;
wi ma pe le jologo, wila pe yinriwe ta.

27 Senwee wi jatere wo wi yen fitanla yanwa mba
Yawe Yenhele li kan wi yeri,
janjo mbaa wi nawa kagala ngele ke yen ma
jugo ke cancan mbe ke jen.

28 Kagbaraga konaa mbe pye tagawa ni, ko ki
maa wunlunana wi go singi;
kagbaraga pyege ko ki maa wunluwo pi kan
yeresaga ni.

29 Lefonmbolo pe fannga ko ki yen paa pe
fereyaraga yen;
lelele pe yinzifire to ti yen pe gbogowo we.

30 Gbonro sagbanra to ti yen kapege pyefo wi
kapege ki were re;
gbonro nda ti ma ye senwee wi ni, ti maa nawa
jatere wi kannga maa pye kpoyi.

21

1 Wunlunana wi jatere wi yen Yawe Yenhele li
kee, na wi yee sinni paa lafogo tonmo yen,
laga nga ka li ndanla li ma pi yee sin wa ma.

² Senwee wi kapyegele ke ni fuun ke yen ma yon
wi yee yege na;
εεν fo Yawe Yenhele lo li ma senwee wi jatere
pyelomɔ pi jen.

³ Mbaa nga ki yen ma yala konaa ma sin ki piin,
ko yen ma Yawe Yenhele li ndanla ma we saraga
womɔ na li yeri ko na.

⁴ Mbaa yee tungu leele na konaa mbaa yee gbogo,
ki yen kagala hegele ke maa lepee wi kapege ki
nari.

⁵ Lere na wi ma kagala kele konkon ma tegetege
wi tunngo ki pyelomɔ pi na, wi ma kaa
yarijende legere ta;
εεν fo lere na wi ma fo ma kee le kala ni, ki
kosaga wi ma pye fyonwo fo.

⁶ Mbele pe ma yarijende legere ta yagbogowo pi
fannga na,
ki yen paa tifelege torowogo yen, nga ki ma
kunwo kan lere yeri.

⁷ Lepeepe pe lewelewe kapyere ti yaa ka pe jogo
mbe pe wo wa,
katugu paa yenle mbaa kasinnga piin.

⁸ Kajoggo pyefo wi tangalomɔ pi yen ma kolo,
εεν fo lere na wi nawa pi filige wi na, wi
tangalomɔ pi ma pye ma sin.

⁹ Maa wonlo wa birigo ki go na logologo wa ni,

ko mbonro ma pye go nungba ni jele malinjagara
winfo wi ni ko na.

10 Kapege pyege ki la ma pye lepee wi na,
wila wi wonlo jate wi yinriwe ta yere.

11 Na wi maa kala lakoo, na paga wi le jologo, ki
ma kajenme kan kambajenne wi yeri;
na maga tijinliwe fo wi yege naga, wi ma jenne
ta.

12 Yennele le, lo na li yen ma sin, li yege yen nga
ki yen na piin wa lepee wi go ki na;
li ma jologo wa lepee wi na fyaw.

13 Na wi yen tege na wi kaa gbele mbaa sagawa
jaa, lere na wi maa nungbogolo ke ton ki
na,
wo fun wi yaa ka yeri mbe sagawa ja, en fo pe
se kaa yon sogo.

14 Mbe yarikanga kan nanjbanwa fo wi yeri
larawa, ki maa nanjbanwa pi sogo wi na;
mbe yarikanga ki kan ngundo ni, ki maa
nanjbanwa gboo pi ko.

15 Mbaa tanri nga ki sin ki na, ki ma pye nayinme
lesinne wi yeri;
en fo ki ma pye fyere gboro ni kapege pyefo wi
yeri.

16 Lere o lere kaa yee laga tijinliwe konon li na,
sanni jenni wi yaa wi yee yan wa kuulo pe
sogowo.

17 Katangala ke yen ma lere na ndanla, wi ma kaa pye tege na; duven wo naa legboolo lige ki yen ma lere na ndanla, wo se pye penjagboro fo fyew.

18 Lepee wo wi yaa ka pye lesinnye wi go shogo sara; leele fanlafa wo wi yaa ka pye lejennye wi go shogo sara we.

19 Lere mbe sa cen wa gbinri wi ni wi ye, ko mbororo wi sa cen jele na wi yen malinjagara fo naa cenngbanwa fo wi ni ko na.

20 Yarijende tiyoro naa sinme liwoo ma pye wa kajennye wi go; een fo lembige ko ma ki woro ti ni fuun ti li yon.

21 Lere na kaa kasinnye naa kajennye jaa mbaa piin, ko fo wo yaa yinwege ta; pe yaa wi yigi kasinnye ni mbaa wi gbogo.

22 Kajennye wi ma ya ma ye, ma malingboonlo welimbele ca sho maga ta; pe jigi wi yen ca ki fannga laga nga na, wi maga tongo.

23 Lere na wi maa yon konaa wi senyoro ti yingiwene jen, ko fo wo maa yee sho nandangawa kagala ke na.

24 Lere na wi maa wi yee nari naa yee gbogo, wo wi maa kala la koo leele na;

wi maa wi kagala ke ni fuun ke piin yee gbogowo ni.

25 Kagala ngele ke la yen tiyanja wi na, ke mbapyewe po pi yaa kaa gbo; katugu wila yenle mbaa tunngo piin wi wire ti ni.

26 Pilige lombongo ki ni, wi yee maa yinrigi yaara ti na, tila wi yenle tin; ma si yala lesinje wo maa kaan wila kee ngban.

27 Lepee wi saraga ki yen yaritijaanga, pee ka logo wigi wo nawa jatere pee ni.

28 Yagbogolo sereya yofa wi yaa ka tongo mbe wo wa; een fa lere ja wi ma senre ti logo ma wali ti na, wo wi ma yosaga ta na para suyi.

29 Lepee wi maa go ki sheli na kagala ke piin, een fa lesinje wi maa wi tangalomo pi korosi.

30 Senwee wi kaje nme, naa wi tijinliwe, konaa wi jatere pyewe po pa se ya mbe Yawe Yenjele li nandanwa kala li kanja.

31 Senwee wi ma shon gbegele malaga gbompilige ki mege ni, een fa cew tawa pa po ma yiri wa Yawe Yenjele lo yeri.

22

¹ Metanga ki mbonro yarijende legere tawa na,

ma kala li ka leele pe ndanla ko mbonro wari-
fuwe naa te na.

² Penjagboro fo wo naa fyonwo fo wi ni pe yen
ja,
Yawe Yenhele lo li pe ni fuun shyen pe da.

³ Lere na wi jilige, wi ka tipege ki yan kila paan,
wi ma lara;
ɛɛn fo kambajenne wo ma tipege ki yan, ma saa
ye wa ki ni ma jologo wa wi yee na.

⁴ Mboon yee go sogo, konaa mbaa fye Yawe
Yenhele li yee,
ki tonli wo wi yen penjagboro tawa, naa gbogwo
konaa yinwetonlogo.

⁵ Wuuro naa pengele ma pye wa lembasinne wi
konɔ li ni,
ɛɛn fo lere na wi maa wi yee yinwege ki jaa, wi
maa yee laga lali li ni.

⁶ Konɔ jenne na pyo wi daga mbaa tanri li na, wi
naga li ni,
ali na wi ka ka yiri mbe le, wi se wo wa li ni.

⁷ Penjagboro fo wi ma cen fyonwo fenne pe go
na,
fogo konfo wi ma pye fogo tagafo wi kulo.

⁸ Lere na kaa kambasinne piin, tipege wi ma ta,
wi lewelewe kapyere wi maa ti piin fanna nga
ni, ki yaa ka ko.

⁹ Lere ɲa wi maa kajɛɲɔ piin wi yaa duwaw ta, katugu wi maa wi yaakara ta kaan fyɔnwɔ fenne pe yeri.

¹⁰ Lere ɲa wi maa tɛɛ leele na, wi purɔ, pa malaga ki yaa kɔ; kendige wɔɔ konaa mbaa ye yɛɛ tifaga ki yaa kɔ fun.

¹¹ Lere ɲa ki yen maa ndanla wi nawa pi filige wi na, a wila senjende yuun, wi mbe ya pye wunlunaɲa wi wɔnlɔ.

¹² Jenme jembe pi yen lere ɲa yeri, Yawe Yenɲele li maa wele wi na; ɛɛn fɔ li ma nambara fɔ wi senre to jɔɔ.

¹³ Tiyanɲa wi ma yo fɔ: «Jara yen wa funwa na! Na mi ka yiri, wi yaa na gbo wa konɔ!»

¹⁴ Jɛɛle nandaala pe yɔn senre ti yen paa wetijugo yen, Yawe Yenɲele li ka nawa ɲɔban naɲa ɲa ni, wo wi ma to wa ki ni.

¹⁵ Tijinliwe fu kapyere to ti ma pye wa pyɔ wi kotogo na, mboo gbɔn sanwiga ni mboo koro, ko ki maa wɔ ti ni.

¹⁶ Lere ɲa wi ma fyɔnwɔ fɔ wi jɔlɔ mbe ta mbe ka taga wi yarijende ti na,

nakoma lere ɲa wi ma yarikanra kan penjagboro
fo wi yeri, ki lerefo wi ma kaa pye fyɔnwɔ
fo.

*Yerewe senre kagala kele na
ke ye ke ye*

¹⁷ Nunɓbolo jan ma kajenmbele pe senre ti logo,
ma jatere wi tege jenme senre nda mila yuun ti
na.

¹⁸ Katugu ki yaa nayinme kan ma yeri, na ma
kari tege wa ma nawa we;
ma gbegele maa ti yuun na senre ka pan.

¹⁹ Mila jaa mboon naga nala,
jango moɔ jigi wi taga Yawe Yenɲele li na.

²⁰ Mi yo mi yerewe senre nafa ma yiri ke yɔnlɔgo
ma kan ma yeri,
mbaa ma yeregi konaa mbaa jenme kaan ma
yeri?

²¹ Jango mbe ɲga ki yen tagawa ni konaa
kaselege ki ni, ti naga ma na;
ki ka pye ma, lere ɲa wɔɔn tun ma sa kaselege
ki lagaja, ma ta ma yɔn sogomo jembɛ kan
wi yeri.

²² Maga ka fyɔnwɔ fo wi keɛ yaara ti sho wi yeri,
katugu wi yen fyɔnwɔ fo;
lere ɲa wi yen tege na ma pye lere si yere wi ni,
maga kaa jɔlo wa kiti konsaga;

²³ katugu Yawe Yenɲele li yaa ka yere pe kala li
ni,
pe keɛ yaara mbele pèri sho pe yeri, li yaa ka pe
yinwege ki ko.

24 Maga ka wɛɛnrɛ le lere ɲa wi maa nawa
 ɲgbanni jaga jaga wi ni,
 maga kaa pinlɛɛ lewɛɛwɛ ni.

25 Nakoma ma yaa kaa wi tangalomo pi forogi,
 mbe ka sa ma yɛɛ le pɛɛ.

26 Maga ka yere ki yerewe mbe yere lere wa go
 fɔgo ni,
 maga ka yon kan mbe pye lere wa fɔgo sɛrɛfo.

27 Na kaa pye yaraga woro ma yeri ma fɔgo ki
 ton,
 yingɪ na ma yaa si ti pe pan poon sinleyaraga ki
 wo wa ma noɔ, mbege sho ma yeri?

28 Ma telɛye paa sinndɛɛrɛ nda yerege maga le
 wa fafafa, ma kɛɛrɛ ti kongolo ke gbɔn,
 maga ka ka wo wa ki yongolo nunɔba ke ni.

29 Maga lere o lere yan wi yɛɛ to naa tunɔgo ki
 piin jɛɲɛ,
 ki kosaga wi ma ka saa na tunɔgo piin wunlum-
 bolo kan;
 wi se koro mbaa tunɔgo piin leele mbele pee pe
 mɛɛ jɛn poro kan.

23

1 Na ma ka sa cɛn lisaga legboɔ wa ni,
 lere ɲa wi yɛn ma cɛn ma yɛɛ sɔgowo, ta wi
 korosi.

2 Na kaa pye ma yɛn mafɛ fo,
 moɔ mafɛ suro lige ki yerege.

3 Ma yɛɛ ka ka yiri wi yaakara tanra ti na,
 pe yɛn nari kaan ma yeri noɔ leɛ.

⁴ Maga kaa ma yee tege mbaa penjagboro lagajaa, maga kaa ki wogo ki jate yere.

⁵ Ma yengele kaa tuun penjagboro ti na, ti mee ko le teere saw; ki ma cen ndee ti kanwira kan ti yee na, mbe yiri sire na paa yon yen, mbe kari lege wa naayeri.

⁶ Maga ka yenle mbe sa lere na wila ma wele tipege ni wi suro li;

ma yege ka ka yiri wi yaakara tanra ti na;

⁷ katugu nga ki yen wa wi nawa konaa nga wi ma yo, ki woro nungba;

wi ma yo fo: «Ta nii, ta woo,» mbe sigi ta ki woro na yiin wa wi nawa.

⁸ Ko pungo na, singbele na ma li, ma yaa li tuguru;

sentanra nda ma yo wi ni, ti yaa yiri waga.

⁹ Maga ka senre yo lembige ki kan,

katugu ki yaa ma tijinliwe senre ti tifaga.

¹⁰ Sinndee nda pe yerege maga le wa fafafa, ma lara ti kongolo ke gbon, maga kari wo wa ti yongolo ke ni,

mbe kere kon mbe ye wa pijiriwele pe lara ti ni;

¹¹ katugu pe go shofa, fannga yen wi ni;

wi yaa ka yere pe go kala li ni mbe win ma ni.

¹² Kara na paa kaan ma yeri, ma yee kan wi yeri ma kotogo ki ni fuun ni,

ma nungbolo jan ma jenme senre ti logo!

13 Maga ka pyo wi yaga mbakorowo,
na ma kaa gbɔn sanwiga ni mboo koro, wi se ku.

14 Na ma kaa gbɔn sanwiga ni mboo koro,
ma yaa wi sho kunwo pi kee.

*Yerewe mba teele pe kan
pe pinambiile pe yeri*

15 Na pinambyo, na kajenne ka pye wa ma
kotogo na,

pa mi fun mi yaa yogorimo ta wa na kotogo na.

16 Na ma kaa kaselege senre yuun,
mi yaa la yogori wa na nawa.

17 Maga kaa yege yinrigi kapere pyefenne pe na,
en fo, maa fyε Yawε Yenhele li yege wagati wi
ni fuun ni.

18 Ki ka pye ma, pa ma goto wi yaa yon,
ma jigi tagasaga ki se ko.

19 Na pinambyo mboro wo na, logo na yeri, ma
pye kajenne,

moo jatere wi tege kozinne li na.

20 Maga ka pye sinwoolo pe ni,
nakoma mbele pe wogo yen mbaa kara legere
kaa pe ni;

21 katugu sinwoolo poro naa sugboro lifenne pe
ni, ki kosaga pe ma kaa pye fyonwo fenne;
pe tiyanra ti kala na, pe yaa kaa yariporo
konrokono nii.

22 Ta nuru ma to wi yeri, wo na won se we;
maga ka ma no wi tifaga, ali na wi ka ka le.

23 Kaselege ki lagaja maga ta, maga ka ti ki sho ma yeri;

ma kajenme naa nagawa konaa tijinliwe pi lagaja, maa ta fun!

24 Yɔgɔrimɔ yen lesinɛ wi to wi woo, lere ɲa ka pyɔ kajenɲe se, nayinme yen wi woo!

25 Ki yaga ma to naa ma nɔ wi ni paa yɔgɔri, ki yaga ma nɔ ɲa wɔɔn se wi nayinme ta!

26 Na pinambyɔ, ma jigi wi taga na na, maga yaga na tangalɔmɔ pɔɔn ndanla!

27 Katugu nanjaa wi yen paa wetijugo yen, jele kalikali fɔ wi yen paa kɔlɔ yen, ɲa wi wele li yen ma jori.

28 Wi ma lara na singi paa benɲanri pyefɔ yen; wi ma nambala legerɛ le kalikalawa pi ni.

Sinwɔɔlɔ pe kala

29 Ambɔ wi ma yo fɔ: «How?» Ambɔ wi ma yo fɔ: «Ew?»

Ambɔ wi maa wiin suyi? Ambɔ wi nawa yen ma tanga wi na?

Ambɔ pe maa gbɔɔn go fu naa welegi sanga pyew?

Ambɔ yengele ke yen ma yanlaga wi na?

30 Mbele pe maa cɛɛn na mɔni wa duven wɔgɔ ki na, poro wele;

mbele pe maa duven cengele ke pinlele ke yɛɛ ni naa woo poro wele.

31 Maga kaa duven wi yenwe tiyɔnwɔ po wele mbaa yege yinrigi wi na,

maga kaa wi ηgborogo konaa wi yen sooro yege
 nga na wa wojenne li ni ki wele mbaa yege
 yinrigi wi na.

Wi tigiwen po yen ma tanla wa senwee wi
 yagbolo lo ni,

³² Een fo ki kosaga, wi ma kaa ma no paa woogo
 yen;

wi ma kaa ma no paa firisho yen.

³³ Kona ma yege ki yaa la kanngi maa yaara ta
 yege yaan,

ma jatere wi yaa ma kan maa go fu senre yuun.

³⁴ Ma yaa pye paa lere wa yen, na wi yen ma
 sinle wa kogoje wi nandogomo,

paa lere wa yen, na wi yen ma sinle wa tiyala
 na li ma pye tonmokoro gbenge ki go na li
 naayeri, a laa fingi wi ni.

³⁵ Ma yaa yo fo: «Panla gbɔn, een fo kii na ya;

panla faragi, een fo mi sigi sanga jen;

na mi ka ka yen, mi yaa sa pa lagaja mbe wo
 naa.»

24

*Yerewe senre nda ti kan
 kajenne wo naa lepee wi yeri*

¹ Maga kaa yege yinrigi lepee pe na,
 maga kaa ki jaa mbe pye pe pinleyeenle;

² katugu lewelewe kapyere to pe maa jate mbaa
 piin,

tipege nga pe yaa pye ko senre pe maa yuun.

³ Kajenne po fannga na lere ma ya ma go kan,
 tijinliwe po fannga na ki ma yeresaga ta.

⁴ Jenne pi fannga na, pe ma yumbiile pe yinyin

yarijende sɔnɔgbanga woro ti cɛnle pyew naa ti
tiyɔnrɔ ta ni.

⁵ Senwee kajenne wi ma pye fannga ni,
lere ɲa wi jɛnmɛ ta wi maa ka tari wi fannga ki
na.

⁶ Kagala pyelɔmɔ jatere jenne wi ma ti ma ma ya
ma malaga gbɔn;
na yerifenne paga lege, ma ma cew ta.

⁷ Kajenme pi laga yen ma lali tijinliwe fu fɔ wi
ni,
ki kala na wi se ya para wa kagala yege wɔsaga,
wa ca ki mbogo yeyɔngɔ ki na.

⁸ Lere ɲa wi maa ki sɔnri mbe kapege pye,
pe maa ko fɔ wo yinri jɔgɔfɔ.

⁹ Tijinliwe fu fɔ, kapege ko wi maa jate mbaa
piin,
lere ɲa wi maa kala lakoo, wi kala li ma tijanga
leele pe yege.

¹⁰ Na maga kotogo la kanɔgbanga sanga ni,
kona ma fannga ki kologo fɔ jɛnge.

¹¹ Pe yen na kee mbele ni sa pe gbo, pe sho,
pe yen na mbele tilele na kee pe gbosaga, pe sho.

¹² Nakoma, na ma ka yo fɔ: «Mi sila ki jɛn!»
Kona ɲa wi maa senwee wi nawa pi cancan na
wele, wo sege yan wi le?
ɲa wi yen nɔɔ yinwege ki kɔrɔsi, wo sege jɛn wi
le?

Wi yaa ka senwee nunḡba nunḡba pyew wi sara
mbe yala wi kapyege ki ni.

13 Na pinambyɔ, senrege ki ka, katugu ki yen ma
yɔn;

senrege sheshege ki ma tanla wa ma yɔn.

14 Ki pyelomɔ nunḡba pi na, ki jen ma yo fɔ
kajenme pi yen ma yɔn fun wa ma kotogo
na,

na ma kaa ta, pi yaa ma wogo ki yɔn goto;
ma jigi wi se kɔn ma na.

15 Maga ka pye lepee mbe sa lara mbe lesinḡe wi
sige wa wi go yɔn ki na;

maga si kaa censaga ki jɔḡo wi yeri;

16 katugu lesinḡe wi mbe ya to sa ḡbon tosaga
kɔlɔshyen, ɛɛn fɔ wi yaa si yiri ki ni fuun
ki na,

ɛɛn fɔ na jɔlɔḡo ka to lepee wi na, wi ma kɔ wa
ki ni.

17 Na ma jugu wi ka to, maga kaa yɔḡori wi na;
na wi ka si kurugo, ki ka kɔɔn nawa pi yinḡi
ma na.

18 Nakoma Yawe Yenḡele li kaga yan ma, ki yaa
li mben;

pa kona, nanḡbanwa mba pila pye li ni ma jugu
wi ni, li yaa pi kɔ.

19 Maga ka nawa ḡban kapege pyefɔ wi kala na,
maga kaa yege yinḡi lepee pe na;

20 katugu lepee wi goto wi se yɔn,

lepee wi yinwege ki yen paa fitanla yen, ḡa wi
yaa ka figi.

21 Na pinambyo, ta fyε Yawe Yenηele li yege
 konaa wunlunana wi yege,
 maga ka pinle leele mbele pe yiri ma je pe ni;

22 katugu jɔgɔwɔ pi yaa fo mbe to pe na;
 Yawe Yenηele lo naa wunlunana wi ni pe yaa
 jɔlogɔ n̄ga wa ma na, ambo wi mbe ya ko
 jen?

23 Senre ta yege nda, ma yiri wa kajenmbele pe
 yeri.

Mbe lere wa mbɔnrɔ wa na kiti kɔngɔ na,
 ki woro ma yɔn.

24 Lere n̄a wi ma lepee wi pye fɔ: «Ma yen ma
 sin!»

Janwa wi yaa wi danga,
 leele pe yaa wi mege ki pen.

25 En fɔ lere n̄a wi ma kapege pyefɔ wi jeregi, ki
 fɔ wi wogo ki yaa yɔn,
 wi yaa duwaw naa metanga ta leele pe yeri.

26 Mbe yɔn sogomɔ kan lere yeri nawa jembe ni,
 ko ki maga naga ma yo ma yen weenre jende na
 ki fɔ wi ni.

27 Ma tunndo ti gbegele mari yala wa funwa na,
 mɔɔ keere tunndo ti gbegele mari yala,
 ko pungo na, ma mbe ya mbɔɔn go ki kan.

28 Maga ka sereya pee yo mbe taga ma lewee
 yenle wi na go fu,
 maga ka lere fanla mboo pungo ma senre ti ni.

29 Maga ka yo fɔ: «Ŋga wì pye na na, ko yongo mi yaa pye wi na fun; mi yaa ŋga wì pye na na ki fɔgo tɔn wi na.»

Ŋga tiyanra ti maa piin

30 Mìla toro tiyanra wa kere tanla, konaa tijinliwe fu fɔ wa erenzen kere tanla.

31 Mbe ka wele, a mì si wuuro yan tì fi kere ti lagapyew ki ni, yan pege la fi ma lagapyew ki tɔn; sinndæere mbogo ŋga paa kan mari maga, kila toori.

32 Ŋga mìla yan, a mì si jatere pye ki na jenge, a ki si nagawa kan na yeri.

33 Mbe wɔnlo jenri, mbe wɔnlo mbe tigi jenri, mbe sinle mbɔɔn keyen yi migi yi yee ni,

34 na maga koro ko na, fyɔnwɔ pi yaa ka to ma na mbɔɔn fo paa yoo yen, jɔlɔgo ki yaa ka pan mbɔɔn fo paa benjanri pyefo yen.

25

Ki daga paa wunluwo wi gbogo

1 Wunlunana Salomɔ wi yomiyegele kele yege ŋgele; Zhuda tara wunlunana Ezekiyasi wi sewe yɔnlɔgofenne poro paa ke gbogolo ma ke yɔnlɔgo.

2 Yenɲele li gbogowo po yen mbe kagala kele lara, en fɔ mbaa kagala ke cancan, ko yen wunlunana wi gbogowo.

3 Naayeri wi yagawa pi se ya jen mbe ko, tara ti tijuguwo pi se ya jen mbe ko;

ki pyelomɔ nunɔba pi na fun, wunlunana wi
nawa jatere wi se ya cancan mbe jen.

⁴ Na warifuwe wi fyongɔ ki ka jogo mbe wɔ wi
ni,
kona warifuwe gbɔnfɔ wi ma ya ma leyaraga ka
gbegele wi ni.

⁵ Na paga lepee wi purɔ mboo wɔ le wunlunana
wi tanla,
wi wunluwɔ pi yaa yeresaga ta kasinɔge pyege
ki fanɔga na.

⁶ Maga ka ma yeɛ gbɔgɔ wunlunana wi yeɛ
sɔgɔwɔ,
maga ka ma yeɛ tege legboɔɔ censaga.

⁷ Pɔɔn yeri pe yo fɔ: «Yiri ma pan ma cɛn laga
yeɛ, laga censagbɔgɔ nɔga ko ni,
ko mbɔnrɔ pɔɔn tifaga fanɔga fɔ wa yeɛ na ko
na.»

Pyelomɔ jembe

konaɔ senre yolomɔ jembe

⁸ Nɔga mɔ yan ma yengele ke ni,
maga ka fogolo mbe saga yo kiti konsaga.
Na lere wa yeɛ ka yiri mbege naga fɔ tanga
woro ma yeri,
pa ma yaa ki pye mele san?

⁹ Na kala la ka ye mboro naa ma lewee yenle
ye sɔgɔwɔ, mali yeɛ wɔ mboro naa wo
sɔgɔwɔ;

ɛɛn fɔ maga ka lere wa yeɛ nɔgundo senre yo.

¹⁰ Nakoma na ki fɔ wi ka kaga logo, wi yaa ma
tegele,

ma mepenge ki yaa koro mbaa yinri.

11 Senre jende nda ti yo ti yosanga na,
ti yen kagbogo yon paa pomu tige pire yanlere
yen, nda pe te tege mari gbegele, mee ti
fere warifuwe ni.

12 Kajenje wi yerewe senre ti yen kagbogo yon
wa ti logofa wi nungbolo
paa te nungbolo naa te fereyaara yen.

13 Yarilire konsanga ni, sanga na ni laga ki weri,
tonyinme pi ma nayinme kan yee nga na,
ki pyelomo nungba pi na fun, pitunjo na wuu
tunjo ki pye ki kologo ki na, pa wi ma
pye ma wi tunvo wi kan,
wi ma nayinme kan wi kundigi wi yeri.

14 Lere na wi maa wi yee gbogo naga yuun fa wi
maa yarikanra kaan leele yeri, mbe sigi ta
wi woro naga piin,
ko fa wo yen paa Yenjele wowa naa tifelege yen,
nda tii pan tisaga ni.

15 Na ma kaa kagala kunni ma yee ni, ma mbe ya
mbe fannga fa wi jatere wi kannga wi na;
sentanra ti ma ya ma lere na wuu kala li yerege
laga nungba wi nawa pi kannga.

16 Na maga senrege ta, nga ki yaa yala ma ni, ma
ko ka;
nakoma, na maga ki ka mbe tin mbe toro, pa ma
yaa ki tuguru.

17 Maga ka koro mbaa kee wa ma cɛnyɛnlɛ wi go sanga pyew†,

nakoma wi yaa ka te ma ni, maa mbɛn.

18 Lere ɲa wi ma yagbogowo sɛrɛya yo ma taga wi lewee yɛnlɛ na,

ki ma tipege pye paa simbinɛ, nakoma tokobi, nakoma wanga yɛn, ɲga pɛgɛ yɔn ki wɔ.

19 Mbɔɔn jigi wi taga nambara fɔ na kanɲbanga sanga ni,

ki yɛn tijinliwɛ fu kala paa yɛgɛ ɲga lere ma kaa na kaa wi ɲganla na li yɛn na yɛgɛyɛgɛ li ni, nakoma wi ma jiige wi jele na wi yɛn na sege li na.

20 Mbaa nayinmɛ yuuro koo lere ɲa wi nawa pì tanga wi na wi kan,

ki yɛn tijinliwɛ fu kala paa yɛgɛ ɲga na lere ma tondara wɔ wi yɛɛ na were sanga ni, nakoma mbe vinegiri wo sagbanga na†.

21 Na funɲo ka pye ma jugu wi na, maa kan wi ka;

na wɔgɔ ka pye wi na, maa kan wi wɔ.

† 25:17 25.17: Wa Zhufuye pe yeri mbe koro mbaa kee wa ma cɛnyɛnlɛ wi go sanga pyew ki woro ma yɔn. † 25:20 25.20: ɲga ki yo fɔ: *Mbe vinegiri wo sagbanga na*, Yɛnɲɛlɛ sɛnrɛ sɛwɛɛlɛ pele ni, ki yɛn ma yɔnlɔgɔ fɔ: Mbe vinegiri wo gbannɲa na.

22 Na ma kaa ki piin ma, kona kɪ cɛn ndɛɛ ma
yɛn na kason nanɗanra gbogolo wa wi go
ki na†.

Yawe Yenɗele li yaa ka tɔnli kan ma yeri.

23 Yɔnlo parawa kameɗɗe keɛ tifeleɗe ki ma pan
tisaga ki ni fyelɗe na yeɗe ɗga na†,
yɔn ɗga ki maa finlele larawa, pa ki maa leele
nawa ɗgbanni ma.

24 Maa wɔnlo wa birigo ki go na logologo wa ni,
ko mbɔnrɔ ma pye go nunɗba ni jele malinɗagara
winfo wi ni ko na†.

25 Tɔnyinme pi ma kajɗɗe pye lere ɗa wɔɔ wi
yigi wi kan yeɗe ɗga na,
sentanra nda ti ma logo ma yiri taleere ni, pa ti
ma pye ma.

26 Lesinɗe ɗa kaa yeɗe yaga lepee wi fanɗga ta wi
na,
wi ma pye paa pulugo tɔnmɔ mba pɪ tɔngolo pi
yɛn, nakoma kolo tɔnmɔ mba pɪ jɔɔ pi
yɛn.

27 Mbe senreɗe ki ka mbe sa toro, ki woro ma
yɔn;
mbaa ki lagajaa paa ma gbogo, ki woro ma yɔn.

† 25:22 25.21-22: Ko ki naga ma yo na ma kaa ki piin ma, ma
yaa ka fere wa wi na (Orɔmu 12.20). † 25:23 25.23: Wa ki tara
ti ni, tifeleɗe ki ma kaa fo ma yiri wa yɔnloparawa kameɗɗe keɛ
yeri, ma pan tisaga ni, ɗga ki ma ya ma jɔɔwɔ pye. † 25:24
25.24: Yomi 21.9

²⁸ Lere ɲa wila ya mboo yεε yigi,
wi yen paa ca yen, ɲga ki yen yenleɛ, malaga
sigembogo woro maga maga.

26

Lembigewe kala

¹ Were tii daga kafugo sanga ni,
tisaga kii daga yarilire kɔnsanga ni;
ki pyelomɔ nunɓa pi na fun, gbogowɔ pii daga
lembige ki ni paa ki gbogo.

² Karikana li ma yiri ma kari yeɛ ɲga na,
nakoma ndine li ma yiri sire na na toro yeɛ ɲga
na,
ki pyelomɔ nunɓa pi na, maga lere danɓa go
fu, ki ma toro kila wi yigi.

³ Sapige ki daga shɔn wi ni, karafe wi daga sofile
wi ni,
gbɔnkannɓala li daga lembige ki pɔɔɔ ke ni
mbege koro.

⁴ Maga ka lembige ki yɔn sogo mbe yala ki
lembigewe senyogo ki ni,
nakoma ma yaa ka pye mbe yala ki ni.

⁵ Lembigewe ki yɔn sogo mbe yala ki lembigewe pi
ni,
nakoma ki yaa la ki yeε jate kajenɲe.

⁶ Lere ɲa ka tijinliwe fu ɓɔ tun tunɲo ni,
ki ɓɔ wì lembigewe kala pye, paa yeɛ ɲga lere
ma kaa wi yeera tologo ki kɔn we,
katugu wi yen na kanɓanra lagajaa wi yeε kan.

7 Jejoḡolo fɔ wi jele li ma pye fanḡga fu yeḡe ḡga na,
 ki pyelomɔ nuḡgba pi na, yomiyele li woro fanḡga ni wa lembige ki yɔn.

8 Mbe lembige ki gbɔḡo,
 ki yen paa yeḡe ḡga na lere ma sinndeleḡe pɔ gbafurugo na mbe si yo wi yaa ki wa.

9 Yomiyele li ma pye wa lembige ki yɔn
 paa wuuro sanwiga ma kaa pye sinwɔɔ wi kee mbe gbɔn.

10 Lere ḡa wi ma lembige ki le tunḡgo na,
 nakoma mbe torofɔ wa le tunḡgo na,
 wi yen paa sandiga fɔ yen, ḡa wi yen na lere pyew wi weleḡi.

11 Yeḡe ḡga na pyɔn wi ma songɔrɔ wi tuguro ti kɔrɔḡo nari kaa†,
 ki pyelomɔ nuḡgba pi na, lembige ki ma songɔrɔ mbaa ki lembigewe kapyere ti piin.

12 Na maga lere yan wi yen naa yeḡe piin kajenne,
 kona mɔɔ jigi wi taga lembige na ko mbɔnrɔ ma we wo na.

Tiyanna kala

13 Tiyanna wi ma yo fɔ: «Cenge yen wa konɔ!
 Jara yen wa ca nawa konḡolo ke ni!»

14 Yeḡe ḡga na kɔrɔ pyɔ wi maa sunrugu sunrugu wa sariyenye pe na,

† 26:11 26.11: 2 Pye 2.22

pa tiyanja wi maa sunrugu sunrugu wa wi
sinleyaraga ki na ma.

15 Tiyanna wi maa kee ki le wa sogbolo li ni,
een fo mbege songoro mbe kari ki ni wa yon ki
yeri, wi maga yan ki yen tege ni.

16 Tiyanna wi maa wi yee jate wi yen kajenje
ma we leele koloshyen na, mbele pe yon sogomo
kanga jen tijinliwe ni.

Maara konfo wi kala

17 Torofa na wi maa yee le malaga ka ni, nga ki
woro wi wogo,
wi yen paa lere wa yen, na wi ma pyon yan
wila toro, mbe si yo wi yaa wi yigi wi
nungbogolo ke na.

18 Yarafa wi maa kason sumboyuro ti waa,
na wangala ke wanni, na legbogo kagala piin
yegge nga na,

19 lere na wi maa lewee yenle wi fanla mboo
pungo,
mbe si songoro mbe yo fo: «Sagbasi mi pye na
waa ma ni;» pa ki fo wi yen ma.

20 Na kanngire ti ka ko wa kason ki ni, ki ma figi;
ki pyelomo nungba pi na fun, na lesangara fo
woro wa, malaga ki ma ko.

21 Nanganra ti kaa yiin ti ma pye kason
nanganra,
kanngire ti maa yiin ma pye kason;

ki pyelomɔ nungba pi na fun, maara konfo wi
maa malaga ki seregi.

22 Lesangara fo wi yon senre ti yen paa sutanra
yen,
nda ti ma tigi ma ni fo ma gbɔn wa latiire ti na.

23 Yon sentanra yofɔ na wi nawa pi yen ma pe
wi na,
wi yen paa pe ma kaa warifuwe na fire ni wa
yan mboo fa joro cɔgɔ na.

24 Lere na wi maa leele panra, wi maga lara wi
yon senre ti ni,
mbe sigi ta tipewe po pi yen wa wi kotogo na.

25 Ali na wi kaa yon senre ti tanla yege o yege,
maga ka taga wi na;
katugu jatere tijangara legere ti yen wa wi nawa.

26 Wi mbe ya mboo lepanraga ki lara wi tijinliwe
pee pi ni;
ɛɛn fo wi tipewe pi yaa ka yiri funwa na janwa
wi yege na.

27 Lere na ka titege wo lere mege ni, wo jate wi
ma kaa to wa ki ni;
lere na kaa sinndelege kongi mbege wa lere na,
ki ma kaa songoro ma to wo yee jate na.

28 Yagboyoo wi ma finlele ma ye leele mbele ni,
wi ma pe panra fun;
yon nga ki maa leele lele, ki maa jogowo piin.

27

Yomiyegele kele yegε

¹ N̄ga ma yaa pye goto, maga kaa ma yεε gbogo
ki wogo na;
katugu n̄ga ki yaa pye nala yεε, ma sigi jεn†.

² Ki yaga lere wa yεε mbaa ma s̄onni, mboro
yεε ka kaa ma yεε s̄onni;
lere wa yεε mbege pye, ki ka ka yiri wa mboro
yεε jate ma ȳon.

³ Sinndεleγε ki ma nugu, taambugo fun ki yen
ma nugu;
εen f̄o tijinliwε fu f̄o wi ma gbu n̄a tεγε lere ni,
wi ma nugu ma wε ki yaara shyen ti na.

⁴ K̄onr̄o tendorogo ki yen ma tijanga f̄o jεnγε,
nan̄gbanwa pi yen paa lafogo yen n̄ga ki
yin, ma jaraga;
εen f̄o ambo wi mbe ya yere mbe yenjaga winf̄o
wi sige?

⁵ Lere mb̄oon jεreγi nawa jεmbε ni,
ko mb̄onr̄o wεenrε nda ti m̄oo jεreγisaga ki lara
ma na to na.

⁶ W̄onl̄o n̄a wi m̄oo jεreγi kaselege na, ko maga
naga f̄o wi yen sinnε ma ni;
εen f̄o ma jugu wi kεε wa ma ȳol̄ogo mb̄oon shari,
ko yen nambara wogo.

⁷ Lere n̄a wi yen ma tin, wi ma je s̄enreγε na;

† 27:1 27.1: Zhaki 4.13-16

εεν ƒo funƒo ƒo wo na, yaraga pyew ki ma pye
ma tanla, ali nga ki yen ma sori.

⁸ Lere ɲa wi ma yiri na yanri, ma lali wi to ca ki
ni,
wi yen paa sannjele na li yiri ma kari lege, ma
lali li sere ti ni li yen.

⁹ Sinme nuwo taan naa wusuna nuwo taan yaara
ti ma nayinme kan senwee wi yeri;
εεν ƒo weenre ti tanwa pi ma nayinme kan ma
we ko na.

¹⁰ Maga ka ma wonlo wi wa, nakoma ma to wi
wonlo we;
kanɓbanga ka gbɔn ma na sanga ɲa ni, maga ka
kari ma nɔsepyo wi korogo wa wi go;
katugu ma cɛnyenle ɲa wi yongo ma ni, wi ma
mbɔnrɔ ma nɔsepyo ɲa wi yen ma lali ma
ni wi na.

¹¹ Na pinambyo, pye kajenje mala nawa pi
yinngi na na;
ki ka pye ma, lere ɲa kaa na tifaga, pa mbe ya
mboo yɔn sogo.

¹² Lere ɲa wi jilige, wi ka kapege ki yan kila paan,
wi ma lara;
εεν ƒo kambajenje wo ma kapege ki yan, ma saa
ye wa ki ni, ma jologo ta.

¹³ Na lere wa ka yere letelewe wa fogo go kala
ni, ki lerefo wi derege ki sho wi yeri maga
tege fogo ki yonlo;

na wi ka yere nambannjo wa fogɔ go kala ni,
 yaraga ka sho ki lerefɔ wi yeri maga tɛgɛ
 fogɔ ki yɔnlɔ.

14 Na lere wa ka sa wi cɛnyenle shari magangbɔlɔ
 ni yirifaga na,
 ki ma jate ndɛɛ danɔa yi.

15 Jelɛ malinjagara winfɔ wi yen paa
 go nɔa ki ma koro na soɔlɔ, na tisaga kaa paan
 we.

16 Na lere nɔa kaa jaa mboo yerege wi malinjagara
 ti na, ki ma cɛn ndɛɛ tifeleɛge ko wila jaa
 mbe yerege,
 nakoma wila jaa mbe sinme tɔnmɔ yigi wa wi
 kendala.

17 Tugurɔn to ti ma tugurɔn ti yo mberi yɔn ki
 tanla;
 ki pyelɔmɔ nunɔba pi na, senwee wi ma wi
 senwee yenle wi kan tijinliwe ni.

18 Lere nɔa kaa wi figiye tige ki gbegele, wi ma kaa
 ki pyɔ wa ka;
 lere nɔa kaa wi tafɔ wi gbegele, pe ma kaa wi
 gbɔgɔ.

19 Ma kaa wele tɔnmɔ, ma maa ma yɛɛ yɛge ki
 yaan wa cɛ;
 ki pyelɔmɔ nunɔba pi na, na maga ma senwee
 yenle wa nawa jatere cancan mbe wele,
 ma mɔɔ yɛɛra jogo wi jɛn.

20 Yege nga na kuulo tara to naa wege tijugo ki ni, ti fa yin mbege yan, ki pyelomɔ nunɓa pi na, senwee wi yege na tin yaara welege na.

21 Pe ma warifuwe wo naa te wi ni ti le kason mberi yan mberi tiyonwo pi jen; ki pyelomɔ nunɓa pi na, sonmɔ mba pe maa senwee wi sonni, po pi maga naga wi yen yege nga na.

22 Ali na ma ka kambajenje wi le sugulo mboon sun paa yarilire ti yen, wi kambajenme pi se ya laga wi na.

23 Ma daga mboon yaayoro ti cenlomɔ pi jen jenge, ma jatere wi pye ma yaayoro ngbeleye yi na jenge;

24 katugu penjagboro tila koro lere yeri fo sanga pyew, wunluwo pila koro mbaa kaan setirige nunɓa piile yeri.

25 Yan ki kon maga wo, na yan fonngo ki kaa yinrigi, ma yaa yan waga ki koli wa yanwira ti na.

26 Ma mbe ya mbaa ma yariporo ti gbegele ma simbaala pe sire ti ni, mbaa ma sikapene poro pere, mbe kere fonndo lo.

27 Nono legere na wi maa taa wa ma sikaneele pe ni, maa pye ma yaakara, naa ma go woolo pe yaakara,

konaa maa ma tunmbyeele jεεε pe kala yongo
wi ni.

28

¹ Lepee wi maa fee ali mbege ta lere woro naa
puro;

εεn fɔ, lesinɲε wi ma taga wi yεε na paa jara
yirifɔnɲo yen.

² Na tara woolo paga yiri mbe je, teele pe ma lεge,
εεn fɔ na tijinliwε fɔ naa kagala kɔrɔ jenfɔ ka
pye wa, tara ti ma yeresaga ta ma mɔ.

³ Kundigi ɲa wi yen fyɔnwɔ fɔ, mεε fyɔnwɔ fɔ wi
yigi kala li tijanga,
wi yen paa tisagbɔgɔ ɲga ki ma pan ma yarilire
ti jɔgɔ ki yen.

⁴ Leele mbele pe ma je Yεnɲεε li lasiri wi na,
poro maa lepee pe sɔnni;
εεn fɔ mbele pe maa tanri lasiri wi na, poro maa
wiin lepee pe ni.

⁵ Lepee paa kasinɲge ki kɔrɔ jen;
εεn fɔ mbele pe maa Yawe Yεnɲεε li lagajaa,
poro ma ki ni fuun ki kɔrɔ jen.

⁶ Fyɔnwɔ fɔ ɲa wi nawa pi yen ma filige wi na,
wi mbɔnrɔ
penjagbɔrɔ fɔ ɲa wi yen na tanri konɔ na li kolo
li na wi na.

⁷ Pyɔ ɲa wi maa tanri Yεnɲεε li lasiri wi na, wo
yen tijinliwε fɔ;

εεν ƒo pyo ηa wi maa yeε pinle kalikali pyefenne
pe ni, wi maa fere waa wi to wi na.

⁸ Lere ηa wi maa leele jinni penjara ni na tɔnli
gbɔɔ jaa ti go na, janjo mbe ka taga wi
penjara ti legewe pi na,
wi maa ti gbogolo, ti ma kaa pye lere wa yege
woro, ηa wi maa fyɔnwɔ fenne pe yinriwe
taa.

⁹ Lere ηa wi maa nungbogolo ke tɔn, janjo wiga
ka ta mbe lasiri wi senre ti logo,
ki ƒo wi Yenjele yenrewe jate pi ma pye yariti-
jaanga.

¹⁰ Lere ηa wi maa lesinmbele pe punngu na pe
nii kombege,
ki ƒo wi yaa to wa wege ηga wo jate wɔ kɔn ki ni;
εεν ƒo, lesinmbele poro yaa ka ferewe ta korɔɔ.

¹¹ Penjagbɔɔ ƒo wi maa wi yeε jate wi yen
kajenje,
εεν ƒo fyɔnwɔ ƒo tijinliwe ƒo wi mbe ya mboo fo
furu.

¹² Na lesinmbele paga cew ta, ki ma pye yɔgɔrimɔ
gbɔɔ;
εεν ƒo na lepeele poro ka fannga ki ta, lere pyew
wi maa wi yeε go jaa.

¹³ Lere ηa wi maa wi kajɔgɔɔ ti lara, wi
kapyegele kaa la yɔngɔ;

εεν ƒo lere ηa wi ma yere wi kajogoro ti na, mberi
yo konaa mberi yaga, Yennele li ma ki ƒo
wi yinriwe ta.

14 Lere ηa wi maa fye mbe tipege pye, ferewe yen
ki ƒo wi woo!
εεν ƒo lere ηa wi maa kotogo ki ηgban wi yee
na, jologo yaa to wi na.

15 Na lepee ka cen tegere ti na fyonwo fenne pe
go na,
wi ma pye paa jara ηa wi yen na kuunru wi yen,
nakoma paa cenge urusi ηga fungo ki yigi
ki yen.

16 Kundigi ηa ka pye tijinliwe fu ƒo, wi kambasin-
nde to ti ma lege;
εεν ƒo tonli ηa wi ma ta nambara ni, wi yen ma
lere ηa mben, wo yaa yinwetonlogo ta.

17 Lere ηa wi lere gbo, a kila wi jolo wa wi nawa,
wi maa fee mbe sa to wa wi yera fanga ki ni.
Lere kpe ka kaa yerege.

18 Lere ηa kaa tanri wi nawa pi ni pi filige wi na,
wi yaa sho;
εεν ƒo lere ηa kaa kongolo shyen tanri, ηgele ke
koolo koolo, ki kosaga wi yaa ka to nungba
ni.

19 Lere ηa wi maa wi kere ti fali, wi maa yaakara
taa suyi;

εεν ƒo lere ηa wi maa go fu kagala piin, fyonwo
pi yaa to wo na suyi.

20 Lere ηa pè taga wi na, wi yaa duwaw legere
ta;
εεν ƒo lere ηa wila ki jaa mbe pye penjagboro ƒo
fyaw, wi se ka koro mbajolowo.

21 Mbe lere wa mbonro wa na kiti kongo na, ki
woro ma yon;
ma si yala pele ma kapege pye ki wogo ki na
singbele nungba kala na.

22 Yege mbatinwe ƒo wi maa gbinri penjara ti na,
εεν ƒo wila ki jen mbe yo ƒo fyonwo yaa ka to wi
na.

23 Na lere wa kaa lewee yenle wa jeregi wi
punnguwo na,
ki lereƒo wi kala li ma kaa songoro maa ndanla
ma we ηa wi maa wi lele naa fanla wi na.

24 Lere ηa wi maa to nakoma wi no wi yu mbe
sho ƒo kapege ma,
ki ƒo wi yen jogowo pyefo wi pinleyenle.

25 Lere ηa wi maa yege tungu leele na, wi maa
maara koon;
εεν ƒo lere ηa kaa jigi wi taga Yawe Yenηele li na,
wi yaa yarijende legere ta.

26 Lere ηa wi maa jigi wi taga wi yera nawa
jaterere wi na, ki ƒo wi yen lembige;

εεν ƒo ηa wi maa tanri na yala kajenme pi ni, wo
yaa ka sho.

²⁷ Lere o lere wi maa fyonwo fenne pe kaan, wo
se ka yaraga ka la;
εεν ƒo lere ηa wi woro na jaa mbaa fyonwo fenne
pe yaan, danga yaa wo yigi.

²⁸ Na lepeele paga fannga ki ta, lere pyew wi maa
wi yee go jaa;
εεν ƒo, na paga laga wa fannga ki na, lesinmbele
pe ma lege.

29

¹ Lere ηa pe yeri yerewe legerε ni, a wuu
nungbolo li ngban ma je pi na,
ki ƒo wi yaa ka tongo mbe wo wa yonlo nungba,
were se ka ta wi kala li na.

² Na lesinmbele paga lege†, tara woolo pe maa
yogori;
εεν ƒo na lepeele paga cen fannga ki na, tara
woolo pe maa jeen jologo ki keε.

³ Lere ηa kajenme pi yen maa ndanla, wi maa to
wi nawa pi yinngi;
εεν ƒo lere ηa wi maa kee nanjaala korogo, wi
maa yarijende ti jogo.

† **29:2** 29.2: Nga ki yo ƒo: *Na lesinmbele paga lege*, Eburuye
senre ti ni ki mbe ya logo fun ƒo: *Na lesinmbele paga cen fannga
ki na*.

⁴ Wunlunaṅa ṅa wi maa wi wunluwo pi piin na
kasinṅge piin, wi tara ti ma yeresaga ta;
εεn fɔ ṅa wi ma nizara woḡo ki ṅgban tara woolo
pe na, wo ma tara ti joḡo.

⁵ Lere ṅa wi maa wi lewee yenle wi lele,
ki fɔ wi yen na mere jaan wa wi yee yegε.

⁶ Lepee wi kajogoro ti ma pye penε wi na,
εεn fɔ lesinṅε wo maa nayinme nii na yogori.

⁷ Lesinṅε wi ma ṅga ki daga fyɔnwɔ fɔ wi ni ki
jen;
εεn fɔ lepee wila ko jenme po ta.

⁸ Mbele pe maa tege leele na, pe ma ca ki gbɔn
mbege piri;
εεn fɔ mbele pe kala jen, poro ma ca woolo pe
nanḡbanwa pi sogo pe na.

⁹ Na kiti konkala ka ye kajenṅε wo naa kam-
bajenṅε wi ni pe sogowo,
kambajenṅε wi mbe ya nawa ṅgban nakoma
mbaa tege, εεn fɔ wi se yeyinṅge ta wa
ki kala li ni.

¹⁰ Lere ṅa wi nawa pi yen ma filige wi na,
legbolele pe maa panra;
εεn fɔ lesinmbele poro maa pye pe cenyenle.

¹¹ Lembige ki maga nanḡbanwa kapyere ti ni
fuun ti naga kpenḡbelenḡbe;

εεν ƒo kajenje wo maa nanɗbanwa pi yingiwe
jen mboo sogo.

12 To ɗa kaa yagbogolo senre nuru,
wi tara legboolo pe ni fuun pe ma pye lepeelee.

13 Fyonwo ƒo wo naa ɗa wi maa nii fyonwo ƒo
wi go na wi ni, kala nunɗba li yen ma pe
pinle, lo yen ƒo:
Yawe Yenɗele li yengele kan pe ni fuun shyen pe
yeri mbaa yaan.

14 Wunlunaɗa ɗa wi maa fyonwo fenne pe kiti
wi koon na kasinɗe piin,
wi wunluwo pi ma yeresaga ta ƒo sanga pyew.

15 Korowo gbɔnro to naa yerewe senre ti ni, ti ma
kajenme kan lere yeri;
εεν ƒo pyo ɗa ka koro wi yee na, wi ma fere wa
wi no wi na.

16 Na lepeelee paga lege, kapere pyege ki ma lege;
εεν ƒo pilige ka, lesinmbele pe yaa ka lepeelee pe
yan pe yen na tuun.

17 Ma pyo wi koro jenge, pa kona wi yaa ka
yeyinɗe kan ma yeri,
mboon nawa pi yinɗi ma na.

18 Na Yenɗele li yon senre ti kanagala woro wa
(mbaa leele pe yeregi),
tara woolo pe tangalomo pi ma piri;
εεν ƒo lere ɗa wi maa tanri lasiri senre ti na,
ferewe yen wi woo!

19 Yɔn senyoro to ɛɛ ma ti ma tɛgɛ ma kulo wi koro,
katugu, ali na wi kari logo mbe wali ti na, wila tanga ti na.

20 Na maga lere yan, ɲa wi ma para wila jatere pye,
kona mɔɔ jigi wi taga lembige na ko mbɔnrɔ ma wɛ wo na.

21 Lere ɲa kaga tanla wi kulo wi na mbe sa toro,
mbege lɛ wa wi punwɛ sanga wi ni,
ki kɔsaga, wi ma kaa yo wi yɛn wi tafɔ wo pyɔ.

22 Lere ɲa wi maa nawa ɲgbanni jaga jaga, wi maa maara kɔɔn;
lere ɲa wi kotogo ki yɛn ma gbɔgɔ wi na, wi maa kapere legere piin.

23 Senwee wi yɛɛ gbɔgɔwɔ pi ma kaa wi tifaga;
ɛɛn fɔ lere ɲa wi maa yɛɛ tirige, wi yaa ka gbɔgɔwɔ ta.

24 Lere ɲa ka yɔn wa nungba yoo ni, wi yɛɛ yinwege ko wɪ panra;
wi maa danɲa ɲa ki yaa to wi na ki senre nuru,
ɛɛn fɔ wila yenlɛ mbe yoo wi naga.

25 Ma kaa fyɛ senweele pe yɛgɛ, ki ma pye penɛ wa ma tɔɔrɔ ti nɔgɔ;
ɛɛn fɔ lere ɲa wi maa jigi wi taga Yawe Yenɲɛle li na, tipege se gbɔn wo na.

26 Lelegerɛ pe maa ki jaa pe kala li pe kundigi wi ndanla;
 ɛɛn fɔ Yawe Yenɲele lo li ma lere nunɲba nunɲba pyew wi kala li cancan kasiɲɲe ni.

27 Leele mbele pee sin pe kala li yen ma tijanga lesinmbele pe yege na;
 lesinmbele pe kala li yen ma tijanga lepeele pe yege na.

AGURI WO NAA LEMUWELI PE SENYORO

30

30-31

Aguri wi senre

¹ Yake pinambyɔ Aguri wi senyoro ti nda. Senre nda to ki naɲa wila yo Itiyeli wi kan. Wila ti yo Itiyeli wo naa Ukali pe kan.

² Ee, mi yen lembige ma wɛ senwee pyew wi na; senwee tijinliwɛ woro na yeri.

³ Mi si kajenme pi ta, mba pi yaa ti mbe Yenɲele na li yen kpoyi li jen.

⁴ Ambɔ wi lugu ma kari wa yenɲele na, ma yiri wa ma tigi?

Ambɔ wila ya ma tifeleɲe ki yigi maga kuru wa wi kendala li ni?

Ambɔ wila ya ma tonmo pi fo wa wi derigbogo ki ni?

Ambɔ wi tara ti kongolo ke gbon?

Ki fɔ wi mɛgɛ ko yɛn kikiin? Wi pinambyɔ wi
mɛgɛ ko yɛn kikiin?
Na kaa pye maga jɛn, ki yo!

⁵ Yɛnɛlɛ li sɛnrɛ ti ni fuun ti yɛn kaselege,
li yɛn paa tugurɔn sigeyaraga yɛn mbele fuun pe
ma pe yɛɛ karafa li na pe kan.

⁶ Maga ka yaraga ka taga li sɛnrɛ ti na,
nakoma li yaa ma jɛrɛgi mbege naga fɔ ma yɛn
yagboyoo.

⁷ Yɛnɛlɛ, mi yɛn na kagala shyɛn yɛnri ma yeri,
maga ka je mbe ke pye na kan sannɪ mbe sa ku.

⁸ Nambara sɛnrɛ naa yagbogowo sɛnrɛ ti laga lali
na ni;

maga kanla pye fyɔnwɔ fɔ mbe sa toro, maga si
kanla pye penjagbɔrɔ fɔ mbe sa toro,
ɛɛn fɔ yɔn suro nda ti yala na ni mbaa na
yinwege ki piin, ma to kan na yeri.

⁹ M̀a jɛn na mi ka pye penjagbɔrɔ fɔ mbe sa toro
mi yaa ka ya mbe je ma na,

mbe yo fɔ: «Yawe Yɛnɛlɛ lo yɛn ambɔ fɔ?»
Nakosima na mi ka pye fyɔnwɔ fɔ mbe sa toro,
mi yaa ka ya mbaa yuun,
mbe mboro ŋa na Yɛnɛlɛ ma mɛgɛ ki jɔgɔ.

¹⁰ Maga ka sa tunmbyee wa mɛpege yeri wi tafɔ
wi kan;

nakoma wi yaa ma danɔa, ma yaa soon kajɔgɔ
ki go kala li ɛ.

¹¹ Leele pele yɛn wa, pe ma pe teele pe danɔa,
paa si sentanra yo pe nɛɛɛ pe ni.

12 Leele pele yen wa, pe maa pe yεε jate pe yen
fyongɔ fu,
mbe sigi ta pe fa pe kapere fyongɔ ki jogo mbege
laga wa.

13 Leele pele yen wa, pe maa pe yεε gbogo fɔ ma
saa toro,
ali yεε pe maa leele pe wele taw.

14 Leele pele yen wa, pe ηgangala ke yen paa
tokobiye yen,
pe tugbilala ηgangala ke yen paa gbengele yen;
pe ma mbele pe yen tege na pe kɔ mbe pe wɔ wa
tara ti ni,
mbe fyonwɔ fenne pe kɔ mbe pe wɔ wa senwee
piile pe sogowɔ.

*Yomiyegεle ηgele ke yen
na yaara yɔn nari*

15 Sumbonɔ shyen yen kasanwa shonrindɔngɔ ki
yeri,
mbele pe maa yuun fɔ: «Ki kan! Ki kan.»

Yaara taanri yen wa, nda ti yenle na tin yaraga
na,
ti yεε yen fɔ yaara tijere, nda tila yo fɔ: «Ki yala
ma!»

16 Kuulo tara re, naa jambasee,
naa tara nda tonmɔ nari labɔ,
konaa kason ki ni, ko ηga kila yo fɔ: «Ki yala
ma!»

17 Lere ηa wi maa tege wi to na,
konaa mbe je mbaa nuru wi nɔ wi yeri,
yanwira laforo kaankaanye pe yaa kaa yengεle
ke sugulo mbe ke wɔwɔ,

yɔn piile pe yaa kaa yoli.

18 Yaara taanri wa, nda tì toro na jɛnmɛ pi na,
ti yɛɛ yɛn fɔ yaara tijɛɛ, nda mi siri kɔrɔ jɛn.

19 Yɔn wi torokonɔ wa naayeri,
naa wɔɔgɔ ki torokonɔ wa walaga ki na,
naa tɔnmɔkɔrɔ ki torokonɔ wa kɔgɔje wi nando-
gomɔ,
konaa naɲa wi torokonɔ mbe kari wa sumboro
wi yeri†.

20 Nandaa wi maa piin yɛgɛ ɲga na koyi yɛɛn:
Wi ma li mboo yɔn ki turugo,
mbe sho fɔ: «Mii kapege pye†.»

21 Yaara taanri yɛn wa, nda ti ma ti tara ti ma
yɛgɛyɛgɛ,
ti yɛɛ yɛn yaara tijɛɛ nda ti kala li se kun tara
ti ni.

22 Kulonana wi pye wunluwɔ,
tjinliwɛ fu fɔ wi yarijɛndɛ lɛgɛɛ ta wi tin,
23 jɛɛ ɲa wi jogo wii yɔn, wi naɲa ta wi pɔri wi
yeri,
konaa kulojɔ wi cɛn wi tafɔ jɛɛ wi yɔnlɔ.

24 Yaara yɛnwɛɛ tijɛɛ yɛn laga tara ti na, nda ti
yɛn ma tunmɔlɔ fɔ jɛɲgɛ,

† 30:19 30.19: Nga ki yo fɔ: *Konaa naɲa wi torokonɔ mbe kari wa sumboro wi yeri pele maa ki jate ma yo ki sɛnrɛ ti kɔrɔ wi mbe ya logo fun fɔ naɲa naa jɛɛ pe ma pe yɛɛ ndanla yɛgɛ ɲga na mbe sa gbɔn pe yɛɛ na.* † 30:20 30.20: *Wi ma li mboo yɔn ki turugo, ko kɔrɔ wo yɛn fɔ na wi ka saa nanɲala li pye mbe kɔ, wi ma saa woli janɲo lere ka kaga jɛn.*

εεν ƒo kajenme gbɔɔ si yen ti yeri jɛɲɛ.

25 Mimbele pe yen yaara cenle na fanɲga woro li ni,

εεν ƒo pe ma pe yaakara ti wulo mari gbogolo yarilire konsanga ni.

26 Yan yaara nda pe yinri damaye†, pe yen yaara cenle na fanɲga woro li ni,

εεν ƒo pe ma saa pe sinlesara ti gbegele wa waliwere ti sɔgɔwɔ.

27 Wunluwɔ woro kambɛere ti go na,

εεν ƒo ti maa yinrigi ɲbeleye ɲbeleye na kee na yala.

28 Lere mbe ya faramandana li yigi kee,

εεν ƒo li ma ye wa wunlumbolo pe wunluwɔ yinre ti ni.

29 Yaara yenwere taanri wa, nda ti tangala lomo pi yen ma yɔn,

ti yere yen yaara yenwere tijere, nda ti karilomo pi yen ma yɔn.

30 Jara we, wo ɲa wi yen kotogo ni ma we wongaala pe ni fuun pe na,

wila songɔɔ pɲngo yaraga ka kpe yege.

31 ɲgopɔɔ we, wo ɲa wi ma yiri ma yere wi tɔɔɔ ti na konaa sikaɔɔ† wi ni;

naa wunlunaɲa ɲa wi ma keli malingbɔɔnɔ pe yege na tanri.

32 Na kaa pye kambajenme pi toro ma ni, ƒo a mɔɔ yeε gbɔgɔ,

† 30:26 30.26: Dama wi yen ma yiri polo korɔgɔ. † 30:31 30.31: Sikapɔɔ ɲa senre ti yo wi ma pye ma yagara ma tɔnɔ, wi tangala lomo pi si yen ma yɔn.

nakoma na kaa pye mà jatere pee pye,
 koni ma daga mboon yon ki ton mbe pyeri;
³³ katugu na maga nono na wi tanga wi gbɔn, wi
 ma yiri nono nara;
 na maga ma numala li tere, li ma kasanwa yiri;
 na maga nanɔbanwa kala pye, ma ma maara
 kon.

31

*Yerewe senre nda wunlunana
 Lemuweli wi no wila kan wi yeri*

¹ Wunlunana Lemuweli wi senre ti nda, wi no
 wila wi naga ma yerewe senre nda yo wi kan tori
 yeen.

² Na pinambyo, mbe yingi yo ma kan san?
 Na latirige pyo, mbe yingi yo ma kan?
 Mboro na mi yon folo kon mee ma se, mbe yingi
 yo ma kan?

³ Maga kon fannga ki ko jele wogo na,
 jele mbele pe maa wunlumbolo pe punngu,
 maga kon yee le pe kee!

⁴ Lemuweli, duven wii daga wunlumbolo pe ni,
 fannga fenne pee daga mbaa sinme welewe
 lagajaa mbaa woo.

Wunluwo si daga mbaa ko piin.

⁵ Nakoma na wi ka wo mbe tin, wi yaa fege
 kondegengele ke na,
 mbe mbele fuun pe yen tege na pe tanga ki sho
 pe yeri.

⁶ Ye sinme welewe pi kan lere na wi yen na kee
 kusaga wo yeri,
 ye duven wi kan lere na wi nawa pi tanga wi na
 wo yeri.

7 Wi ta wuu wo wi fege wi fyonwo pi na,
wi ta wi nawa wo wi tege ki na pew!

8 Mbele senyogo ki yen ma ngban pe yeri, ma
daga mbe para mbe yere pe ni,
pe je mbele na, ma daga mbe para mbe yere pe
ni.

9 Ma daga mbaa para, mbaa kiti sinne koon,
mbe yere fyonwo fenne naa yungbogoro fenne
pe ni.

Jele na wi yen jenne

10 Amba wi mbe ya mbe jele jenne ta?
Wi sonngo ki we lagba sonngbanga woo na†.

11 Wi polo wi ma taga wi na fo jenge,
yarijenge ko ka soo polo wi la wa go ki ni.

12 Wi maa kajenge piin wi polo wi kan,
wila tipege kpe pye wi na wi yinwege piliye yi ni
fuun yi ni.

13 Wi ma simbasire naa len jese lagaja,
mberi tunngo pye wi yera keyen yi ni nayinme
ni.

14 Wi ma pye paa safari wafenne pe tonmokoro
tugboro ti yen,
wi maa yinrigi wi yaakara ti ni lege na paan ti
ni.

15 Wi ma yiri faa na laga ki fa laga ghen,
mbe yaakara gbegele wi go woolo pe kan,

† 31:10 31.10: Mbege le verise ke woo wi na fo sa gbɔn verise nafa ma yiri ke woo wi na, verise nungba nungba pyew wi le Eburu senre ti senpiile mbele pe ma tege nari yonlogi wo wa ni, maga le wi senpyo kongbannga wi na, wo na pe yinri alefu fo ma saa gbɔn wi pungo woo wi na, wo na pe yinri tavu.

- mbe tunndo ti yεε wi tunmbyeele jεε pe na.
 16 Wi ma jatere pye kεε ta wogo na, mbe siri lo,
 wi ka tɔnli ɲa ta wa wi tunɲo ki ni, wi maa le
 ma εREN tiire sanri.
 17 Wi maa kurujara wi pɔ mbe fanɲa le wi yεε
 ni,
 mboo keyen yi ɲɲban tunɲo ki na.
 18 Wi maga yan fɔ wi yen na tɔnli leɲere taa wa
 wi safari waga ki ni,
 wi fitanla wila figi yembinε, (wi maa tunɲo piin
 wi na).
 19 Wi ma kaande wi yigi mbaa pinli,
 mbaa vaan wi sunrugu wi yombεgele ke ni.
 20 Wi maa kεε ki sanga na fyonwɔ fenne pe kaan;
 wi maa kεε ki sanga na mbele pe yen tege na pe
 sari.
 21 Were sanga ni, wila la fyε mbe yo were yaa wi
 go woolo pe yigi,
 katugu yaripɔɔ liire yen pe ni fuun pe yeri.
 22 Wi ma danɲgoolo ti wi yεε kan;
 len jese yaripɔɔ naa kondoro yaripɔɔ tiyonɔ
 yen wi yeri fun.
 23 Na wi pɔlo wi ka sa cεn wa ca leleεε pe ni, wa
 ca ki mbogo yeyɔngɔ ki na,
 leele pe maa wi jate.
 24 Wi maa yaripɔɔ tiin nari pεε,
 na kurusijaraye gbegele na pe kaan safari
 wafenne pe yeri paa pe pεε.
 25 Fanɲa konaa gbɔgɔwɔ pi ni, to ti yen wi
 fereyaara re;
 wi maa sɔnri wi goto kala li na, na tege.
 26 Wi maa para kajenme ni,
 yerewe senre jende to ti maa yinrigi wa wi yon.

27 Wi maa wi go kagala ke korosi,
wila la tiyanra piin mbaa wi yon suro ti taa.

28 Wi piile pe ma yiri naa metanga yinri,
wi polo wi maa wi sonni na yuun fo:

29 «Jeele legere yen wa, mbele pe tangalomo pi
yen ma yon,
ɛɛn fo mboro wogo ko we pe ni fuun pe wogo ki
na.»

30 Wire ti ka pye sara ni ki maa lere fanla,
tiyonwo pi ma kaa ko,
ɛɛn fo jele na wi maa fye Yawe Yenhele li yege,
wo pe yaa ka son.

31 Wi tunngo ki tonli wi daga yoo kan wi yeri;
ca woolo pe daga mbaa wi gbogo wi tunngo ki
kala na.

**Bibulu Jinmiire ni
Sénoufo, Djimini: Bibulu Jinmiire ni Bible**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Djimini Senoufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jul 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

a4863791-1c91-5f31-9a8f-034a18a2f8d8